NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTÉM

Správa o stave a vývoji finančného trhu

za rok 2016

Národná banka Slovenska **2017**

ÚVOD

Správu o stave a vývoji finančného trhu za rok 2016 predkladá Národná banka Slovenska na základe povinnosti, ktorá jej vyplýva z §1 ods. 3 písm. i) zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom v znení neskorších predpisov.

Správa je rozdelená do troch častí. Súčasťou prvej časti je súhrnný integrovaný pohľad na finančný sektor. V druhej časti je vlastná analýza finančného sektora za rok 2016 podľa jednotlivých sektorov. Správa popisuje súčasné trendy na finančnom trhu, zameriava sa na hospodárenie finančných inštitúcií a venuje sa rizikám, ktorým sú inštitúcie vystavené. Tretiu časť tvoria indikátory obozretnosti na makroúrovni.

Finančné informácie o jednotlivých inštitúciách boli v prvom rade čerpané z informačných systémov NBS a z podkladov spracovaných jednotlivými odbormi útvaru dohľadu nad finančným trhom. Doplnkovým zdrojom boli údaje zo Štatistického úradu SR, Eurostatu, Európskej centrálnej banky a z iných externých zdrojov a komerčných informačných systémov.

Zhrnutie analýzy **4**

1 Integrovaný pohľad na finančný sektor **7**

2 Aktivity v jednotlivých sektoroch finančného trhu **12**

Bankový sektor 12

Trendy v bilancii bankového sektora 12

Finančná pozícia bankového sektora 21

Sektor poisťovní 23

Dôchodkové sporenie 26

Starobné dôchodkové sporenie 26

Doplnkové dôchodkové sporenie 29

Kolektívne investovanie 31

3 Indikátory obozretnosti na makroúrovni **34**

Terminológia a skratky **44**

ZHRNUTIE ANALÝZY

Vývoj v slovenskom finančnom sektore bol ovplyvňovaný najmä troma významnými faktormi: priaznivým vývojom domácej ekonomiky, rastúcimi cenami aktív na finančných trhoch (najmä akciových) a nízkymi, resp. naďalej klesajúcimi úrokovými sadzbami

Na jednej strane priniesli tieto faktory rast aktív vo väčšine segmentov finančného trhu. V bankách bol tento rast podporený vysokým dopytom domácností a podnikov po úveroch. Stále aktuálnejšou sa pritom stáva otázka udržateľnosti rýchleho rastu zadlženosti domácností, ku ktorému sa navyše v uplynulom období pridal aj rast v sektore komerčných nehnuteľností. V dôchodkových a podielových fondoch bol významným faktorom nárastu hodnoty spravovaných aktív priaznivý vývoj na finančných trhoch. V sektore dôchodkového sporenia okrem toho bol rast aktív podporený aj pozitívnym vývojom miezd a zamestnanosti. Na druhej strane, prostredie nízkych úrokových sadzieb spôsobilo pokles čistých úrokových príjmov, ktoré sú fundamentálnou zložkou ziskovosti v bankovom aj poistnom sektore. Navyše výrazne prispieva k pokračujúcemu tlaku na uvoľňovanie štandardov pri poskytovaní úverov. V sektore dôchodkového sporenia a kolektívneho investovania pokračuje trend posunu rizikového profilu investičných portfólií smerom k vyššej rizikovosti. Tento trend je dôsledkom nízkej výnosnosti menej rizikových aktív, pričom je podporený pretrvávajúcim optimizmom a rizikovým apetítom investorov.

Najvýznamnejším trendom v bankovom sektore bol pokračujúci rast retailových úverov

Vývoj úrokových sadzieb, ktoré v uplynulom období zaznamenali pretrvávajúci pokles, bol jedným z najvýznamnejších faktorov vysokého dopytu domácností po úveroch. V roku 2016 bol dopyt po úveroch navyše výrazne podporený rastom zamestnanosti aj miezd. Úvery na nehnuteľnosti aj spotrebiteľské úvery zaznamenali na konci roka 2016 medziročný rast na úrovni približne 14 %. Riziko rýchleho rastu zadlženosti domácností je aktuálne jedno z najvýznamnejších rizík pre stabilitu slovenského finančného sektora. Podiel úverov domácnostiam na ich disponibilnom príjme je druhý najvyšší spomedzi jedenástich krajín strednej a východnej Európy. Navyše ako jediný výrazne rastie, pričom od začiatku krízy sa jeho hodnota zdvojnásobila. Trh obidvoch segmentov bol navyše výrazne ovplyvnený legislatívnym prostredím. V prípade úverov na nehnuteľnosti bol zavedený maximálny strop pre výšku poplatku za predčasné splatenie, ktorý významnou mierou prispel k nárastu dynamiky na trhu úverov a poklesu úrokových marží. Na druhej strane, úroková sadzba spotrebiteľských úverov je stále vo väčšej miere ovplyvňovaná stropom na maximálnu výšku odplaty, ktorá sa určuje ako dvojnásobok trhového priemeru, a preto sa v prostredí klesajúcich sadzieb a vysokej konkurencie postupne sprísňuje.

Vývoj v segmente spotrebiteľských úverov indikuje zvýšenú kumuláciu rizík

Uvedené trendy ešte prehlbujú pokles úrokových marží z retailových úverov, čo núti ich poskytovateľov k uvoľňovaniu podmienok ich poskytovania. Najvýraznejšie sa to prejavilo v segmente spotrebiteľských úverov, kde bol zaznamenaný nielen nárast výšky jednotlivých úverov a predlžovanie ich splatnosti, ale najmä rast podielu zlyhaných úverov. Ročná miera zlyhania spotrebiteľských úverov sa od roku 2012 viac ako zdvojnásobila. Nárast podielu nesplácaných úverov je pritom v priamom kontraste s priaznivým vývojom ekonomiky a poklesom sadzieb. Takýto vývoj v sebe nesie

znaky kumulácie rizík v rastovej fáze ekonomického cyklu. Rovnaká situácia – rast podielu zlyhaných úverov na pozadí ekonomického rastu – nastala v slovenskom bankovom sektore aj v rokoch 2006-2007, tesne pred vypuknutím krízy.

Kreditné riziko úverov na bývanie zostáva nízke

V segmente úverov na nehnuteľnosti zostala čistá miera zlyhania prakticky nulová až mierne záporná, a podiel zlyhaných úverov klesá. Pozitívnym je aj pokračujúci dlhodobý pokles podielu úverov, ktorých hodnota presahuje 90 % hodnoty založenej nehnuteľnosti, čo je dôsledkom odporúčania NBS prijatého v roku 2014. Na druhej strane, rastie význam úverov, pri ktorých je tento podiel medzi 80 % a 90 %, v dôsledku opatrenia NBS prijatého v decembri 2016 by však mal postupne opäť poklesnúť.

Rýchly rast úverov na bývanie prispieva aj ku kumulácii nerovnováh na trhu nehnuteľností. V roku 2016 zaznamenal trh nehnuteľností zrýchlenie rastu cien a výrazný úbytok v ponuke na sekundárnom trhu, kompenzovaný rastúcim významom podielu novostavieb. Trh sa tak dostáva do situácie, keď záujemca o kúpu bytu prakticky nemá inú možnosť ako kúpiť byt ešte v nedokončenom stave.

Objem úverov rástol aj v sektore podnikov

Rast ekonomiky spojený s optimistickým sentimentom výrazne podporil aj dopyt podnikov po úveroch, ako aj schopnosť podnikov splácať existujúce úvery. Medziročný rast úverov podnikom sa pohyboval blízko úrovne 6 %, čo je piata najvyššia hodnota v EÚ. V raste pokračovali najmä úvery malým a stredným podnikom. Na rozdiel od predchádzajúceho obdobia sa zvýšil podiel investičných úverov. Podiel zlyhaných úverov pokračoval vo svojom poklese.

Zrýchlil sa rast financovania odvetvia komerčných nehnuteľností, vzhľadom na predchádzajúce výrazné straty v tomto odvetví je však potrebné zachovať obozretný prístup

Rast úverov v odvetví komerčných nehnuteľností presiahol 10 %. Súvisí to s vývojom na trhu komerčných nehnuteľností, ktorý zaznamenal podobné trendy ako trh rezidenčných nehnuteľností. Podiel obsadených priestorov dynamicky rástol a predzmluvnenosť nedokončených projektov bola vysoká. Rastie tak dopyt po novej ponuke komerčných nehnuteľností, ktorého predpokladom je však pokračujúci rast financovania tohto sektora. Tento vývoj môže viesť k ďalšiemu pomerne výraznému zvyšovaniu podielu sektora komerčných nehnuteľností na bilancii bánk, príp. iných vybraných finančných inštitúcií a fondov. Vzhľadom na vysoké straty, ktoré boli zaznamenané v tomto sektore počas uplynulej krízy je preto dôležité, aby banky a ostatní veritelia pristupovali k úverovaniu tohto sektora obozretne s vhodne nastavenými úverovými štandardami.

V prostredí nízkych úrokových sadzieb vzrástla ziskovosť bánk len vďaka mimoriadnym vplyvom

Ako už bolo uvedené vyššie, ziskovosť bankového sektora bola pod výrazným tlakom v dôsledku klesajúcich úrokových marží. Hoci zisk medziročne vzrástol o 19,8 %, tento nárast bol výsledkom viacerých jednorazových a mimoriadnych vplyvov. Bez týchto vplyvov by ziskovosť poklesla o 11 %. Ukazovateľ primeranosti vlastných zdrojov mierne vzrástol na 18 %.

Poistný sektor rástol najmä vďaka neživotnému poisteniu

Poisťovne zaznamenali pokles hrubého predpísaného poistného v životnom poistení vrátane investičného životného poistenia, zatiaľ čo poistné v neživotnom poistení vzrástlo. Pozitívny vývoj zaznamenalo najmä havarijné poistenie a poistenie majetku. V dôsledku výraznej konkurencie však naďalej

zostáva odvetvie poistenia áut stratové. Podobne ako v bankovom sektore, aj v poistnom sektore bol čistý zisk výrazne ovplyvnený viacerými mimoriadnymi vplyvmi. Ku koncu roka 2016 medziročne vzrástol o 19 %, bez zohľadnenia mimoriadnych vplyvov by však poklesol približne o 9 %. Rizikom pre budúci vývoj ziskovosti navyše zostáva skutočnosť, že bez započítania uvedených mimoriadnych vplyvov by investičný výnos v životnom poistení klesol na hodnotu, ktorá len veľmi tesne postačuje na pokrytie garantovaného výnosu zo životného poistenia.

Významnou legislatívnou zmenou pre poistný sektor bola implementácia regulácie Solventnosť II, ktorá je účinná od začiatku roka 2016. Hoci táto regulácia významným spôsobom ovplyvnila výpočet solventnosti vrátane jej jednotlivých položiek, z celkového hľadiska nebol dopad na úroveň solventnosti významný. Priemerné pokrytie kapitálovej požiadavky na solventnosť dosiahlo k septembru 2016 úroveň 230 %. Viaceré poisťovne s vyšším pokrytím kapitálovej požiadavky na solventnosť ho však v priebehu roka 2016 znižovali.

V dôchodkových fondoch rástol objem aktív aj ich rizikovosť

Sektor starobného dôchodkového sporenia sa po prechodnom poklese v roku 2015, ktorý bol dôsledkom dočasného „otvorenia“ systému, znova vrátil k dynamickému rastu. Vďaka priaznivému vývoju na pracovnom trhu rástol podobným tempom aj sektor doplnkového dôchodkového sporenia. Okrem rastu aktív zároveň pokračovala zmena ich investično-rizikového profilu. V dôchodkových fondoch akciového a vyváženého zamerania rástol podiel akciovej zložky. Dlhopisové dôchodkové fondy zvýšili podiel aj duráciu ich dlhopisového portfólia, a tým aj mieru vystavenia voči úrokovému riziku. Podiel prostriedkov uložených v bankách a investícií do slovenských štátnych dlhopisov sa znižoval. Niektoré fondy DDS mierne zvýšili svoje investície do dlhopisov s nižším ratingom. Vďaka pozitívnemu vývoju na finančných trhoch, najmä akciových, zaznamenali kladnú výnosnosť všetky typy dôchodkových fondov, pričom najvyššia výkonnosť bola v skupine fondov s vyšším podielom akciovej zložky.

Rast investícií do podielových fondov sa v porovnaní s predchádzajúcim obdobím spomalil

Spomalenie sa týkalo najmä tuzemských podielových fondov, zatiaľ čo predaj zahraničných podielových fondov bol pomerne vysoký. Jedným z faktorov bol výber prostriedkov inštitucionálnych investorov po poklese akciových trhov na začiatku roka 2016, zatiaľ čo dopyt domácností v druhom polroku 2016 pozvoľne rástol. Prostriedky smerovali najmä do zmiešaných a realitných fondov, v prípade zahraničných fondov bol záujem najmä o akciové fondy. Nominálne zhodnotenie investícií bolo vo všetkých fondoch kladné, najvyššie zhodnotenie zaznamenali akciové fondy.

1 INTEGROVANÝ POHĽAD NA FINANČNÝ SEKTOR

V roku 2016 finančný trh stabilne rástol

V roku 2016 došlo k nárastu aktív finančného sektora, pričom tempo jeho medziročného rastu sa v porovnaní s uplynulým rokom ešte mierne zrýchlilo na úroveň 6 %. Rast bol viditeľný vo väčšine segmentov finančného trhu. Stabilný ekonomický rast pretavujúci sa do priaznivého vývoja na pracovnom trhu a zlepšenia situácie podnikov sa tak prejavil aj v náraste aktív finančného sektora. Objem aktív finančného sektora na Slovensku v uplynulom roku po prvýkrát v histórii prekročil hranicu 100 mld. €.

Graf 1 Podiely aktív alebo spravovaného majetku na finančnom trhu

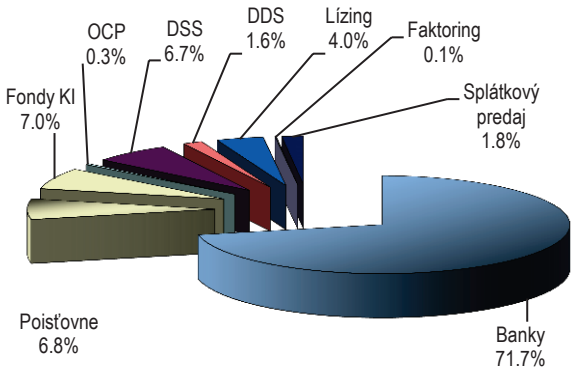

Zdroj NBS.

K rastu finančného trhu v uplynulom roku podstatnou mierou prispel bankový sektor, ktorý tvorí viac ako dve tretiny finančného sektora. Rast aktív bankového sektora sa od polovice roka 2014 pohybuje nad úrovňou 5 %. Stabilný rast bankového sektora v posledných rokoch súvisí najmä s objemom poskytnutých úverov, ktoré vplyvom priaznivého makroekonomického vývoja, priaznivého ekonomického sentimentu a dlhodobo nízkych úrokových sadzieb zaznamenávajú v poslednom období dynamické rasty. Poistný sektor rástol v uplynulom roku pomalším tempom v porovnaní s bankovým sektorom, pričom nárast jeho aktív nepresiahol 2 %. Fondy kolektívneho investovania zaznamenali v roku 2016 po úspešných predchádzajúcich rokoch spomalenie svojho rastu. Nízke úrokové miery sa zrejme podpísali aj pod miernym poklesom aktív u obchodníkov s cennými papiermi. Postupné zlepšovanie finančnej situácie podnikov a domácností sa odrazilo v náraste aktív leasingových spoločností. Aktíva spoločností splátkového predaja naopak rástli predovšetkým poskytovaním úverov do zahraničia. K najrýchlejšie rastúcim segmentom finančného trhu však v minulom roku patrili spoločnosti podnikajúce v oblasti dôchodkového sporenia. Majetok spravovaný dôchodkovými správcovskými spoločnosťami sa po prechodnom znížení v roku 2015 spôsobenom výstupom časti sporiteľov z tohto systému sporenia v rámci „otvorenia“ druhého piliera, vrátil k dynamickému rastu. Tento rast ťažil z priaznivého vývoja na pracovnom trhu, keď v uplynulom období rástol počet zamestnaných ako aj priemerná mzda v hospodárstve. Zároveň podobnými dynamikami ako u DSS rástol aj objem naakumulovaných príspevkov v treťom pilieri. Jediným segmentom, kde došlo k výraznejšiemu poklesu aktív, medziročne až o štvrtinu, bola oblasť faktoringu. Za týmto vývojom však bolo ukončenie činnosti jednej zo spoločností. Po očistení od tohto vplyvu objem aktív aj v tomto segmente mierne rástol.

Väčšina segmentov finančného trhu síce zaznamenala rast ziskovosti, avšak rozhodujúcu úlohu zohrali jednorazové vplyvy. Aktuálny makroekonomický vývoj prejavujúci sa v priaznivom vývoji na pracovnom trhu a v zlepšení finančnej situácie podnikov, ako aj pozitívny sentiment a výhľad stabilného vývoja vytvárali priaznivé podmienky pre tvorbu zisku vo finančnom sektore. Napriek tomuto vývoju, ziskovosť

v bankovom sektore vzrástla len vďaka jednorazovým príjmom. Po očistení o tieto jednorazové vplyvy je možné už v uplynulom roku pozorovať pokles ziskovosti bánk a rastúci tlak na obchodný model bankových inštitúcií, ktorý by mal v ďalšom období ešte narastať. Podobne, aj v poistnom sektore dominoval vplyv príjmov jednorazového charakteru, vďaka ktorým poisťovne zaznamenali výrazný nárast zisku. V pomere k vlastným zdrojom tak dosiahol zisk najvyššie hodnoty v pokrízovom období. Po očistení od týchto vplyvov by zisk poisťovní v uplynulom roku rástol len polovičným tempom. Dôchodkové správcovské spoločnosti dokázali v minulom roku zvýšiť svoju ziskovosť najmä vplyvom úspor na strane nákladov. Naopak, prepad ziskovosti bolo v uplynulom roku možné pozorovať u spoločností doplnkového dôchodkového poistenia, prevažne v dôsledku nižších výnosov za zhodnotenie majetku. Ziskovosť v pomere k vlastným zdrojom ku koncu minulého roka mierne vzrástla aj v segmente fondov kolektívneho investovania.

Graf 2 Vývoj rentability vlastných zdrojov v sektoroch finančného trhu

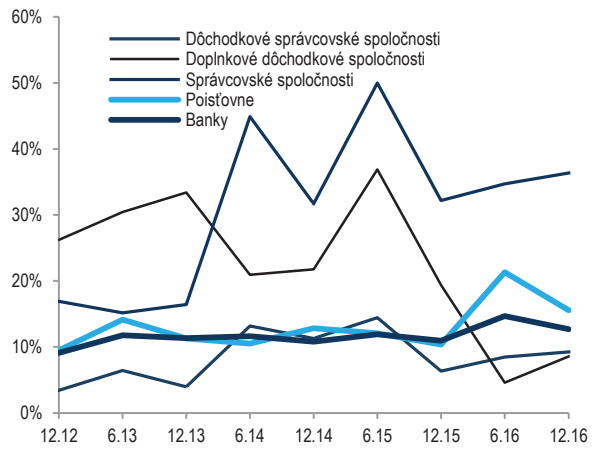

Zdroj NBS.

Trend zlepšovania kvality úverových portfólií s výnimkou spotrebiteľských úverov

V sektore retailu sa protichodne vyvíjali zlyhania pri úveroch na bývanie a spotrebiteľských úveroch. V stavebných sporiteľniach indikátory zlyhania úverov nemenia hodnoty. Kým úvery na bývanie pokračovali v trende prakticky nulových až mierne záporných zlyhaní (t. j. čistý prírastok zlyhaných úverov bol nulový až záporný), zlyhania spotrebiteľských úverov intenzívne rástli. To sa následne prejavilo aj v podiele zlyhaných úverov, ktorý už dosiahol hodnoty z prelomu rokov 2008 a 2009, čiže z obdobia po vypuknutí finančnej krízy. Kreditná kvalita portfólia stavebných sporiteľní sa svojou charakteristikou radí medzi prvé dve menované skupiny – síce sa nezhoršuje, ale ani nevyužíva priaznivé ekonomické prostredie na svoje zlepšenie.

V portfóliu úverov nefinančným podnikom pokračovali pozitívne trendy, k čomu prispievali tak rasty tržieb, ako aj nízke úverové sadzby. Na jednej strane poklesol prítok novozlyhaných úverov, na druhej strane narástol presun z kategórie zlyhaných úverov medzi štandardné úvery. Zlepšenie nastalo naprieč všetkými veľkosťami podnikov aj naprieč ekonomickými odvetviami, hoci pomerne výrazné rozdiely v úrovniach zlyhania zostávajú naďalej prítomné.

Rizikový profil portfólií sa prehlboval vo všetkých sektoroch finančného trhu

V slovenskom finančnom sektore aj v roku 2016 pokračoval trend zvyšovania vystavenia voči rizikám, a to ešte o niečo plošnejšie ako v roku 2015. Najvýraznejšie to bolo vidieť pri úrokovom riziku. Priemerná durácia portfólia, ktorá je mierou stupňa citlivosti aktív na zmenu úrokových mier, vzrástla vo všetkých sledovaných sektoroch. Kým v minulom roku sa durácia zvyšovala iba v sektoroch zameraných na správu aktív (DSS, DDS, kolektívne investovanie) v aktuálnom

sledovanom období sa k tomuto trendu pripojili aj banky a poisťovne. Najviac sa citlivosť na výkyvy úrokových mier zväčšila v oboch kapitalizačných pilieroch dôchodkového sporenia. Nárast durácie sa prevažne (okrem poisťovní) odvíjal od predlžovania splatnosti portfólia dlhových cenných papierov.

Nárast vystavenia voči akciovému riziku mal tiež plošný charakter. Výnimkou bol iba bankový sektor, kde navyše podiel akciových investícií v priemer dlhodobo nedosahuje ani pol percenta bilančnej sumy. Aj v tomto prípade sa vystavenie voči akciovým trhom najviac prehĺbilo v dôchodkovom sporení. V absolútnom vyjadrení boli tomuto riziku vystavené najviac fondy tretieho piliera dôchodkového sporenia, kolektívneho investovania a produkty investičného životného poistenia.

O niečo menej jednoznačná bola situácia pri devízovom riziku. Otvorená devízová pozícia rástla v bankách, poisťovniach a dôchodkových fondoch druhého piliera, hoci vo všetkých iba mierne. Naopak pokles vystavenia voči zmene výmenných kurzov bol zaznamenaný v treťom pilieri dôchodkového sporenia, kolektívnom investovaní a investičnom životnom poistení, teda sektoroch, kde sa úroveň tohto vystavenia radila na začiatku roka 2016 medzi vyššie.Finančné inštitúcie pokračovali v znižovaní podielu dlhopisov emitovaných na Slovensku

Najvýraznejšou zmenou z hľadiska regionálnej štruktúry dlhových cenných papierov v portfóliách finančných inštitúcií bol pokles podielu domácich, najmä štátnych, dlhopisov. Zopakoval sa tak vývoj z roku 2015, s tým rozdielom, že vtedy sa odohrával vo všetkých sektoroch finančného trhu, pričom v aktuálnom sledovanom období sa zúžil na oba piliere dôchodkového sporenia a banky.

Sektor doplnkového dôchodkového sporenia ako jediný zaznamenal také posuny v regionálnej skladbe dlhopisov, ktoré by mohli signalizovať pokles kreditnej kvality týchto investícií. V doplnkových dôchodkových fondoch sa v priebehu roka 2016 zvýšilo z 3 % na 8 % agregátnej NAV vystavenie voči rizikovejším krajinám eurozóny, najmä Taliansku, Španielsku a Írsku. Dôchodkové fondy druhého piliera zvyšovali zastúpenie dlhopisov z rozvíjajúcich sa krajín, ale iba veľmi pozvoľne, a aj celkové vystavenie voči nim na sektorovej úrovni nepresahovalo 4 % NAV.

Value-at-Risk klesla zásluhou nižšej volatility na finančných trhoch

Napriek tomu, že rizikové parametre portfólií sa prehlbovali naprieč finančným sektorom, celkové riziko merané metódou Value-at-Risk medziročne pomerne významne kleslo vo všetkých sledovaných sektoroch. Tento zdanlivý nesúlad je možné vysvetliť nižšou volatilitou na finančných trhoch ku koncu roka 2016 v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka. Rozklad celkového rizika na jednotlivé zložky poukazuje na to, že k jeho poklesu najviac prispeli akciové a všeobecné úrokové riziko a v menšej miere aj devízové riziko. Jedine riziko kreditných spreadov sa medziročne mierne zvýšilo.

Najvyšší stupeň rizika si v priemere zachovali fondy kolektívneho investovania, a to z dôvodu najväčšieho podielu akciovej zložky a najvyššej otvorenej devízovej pozícii. V ostatných sektoroch bola miera celkového rizika podobná a najviac sa na ňom podieľalo úrokové riziko, či už všeobecné, alebo špecifické. Na rozdiel od poisťovní, v dôchodkových fondoch druhého piliera a ešte viac v doplnkových dôchodkových fondoch malo nezanedbateľný vplyv aj riziko akciové a devízové.

Graf 3 VaR v jednotlivých sektoroch

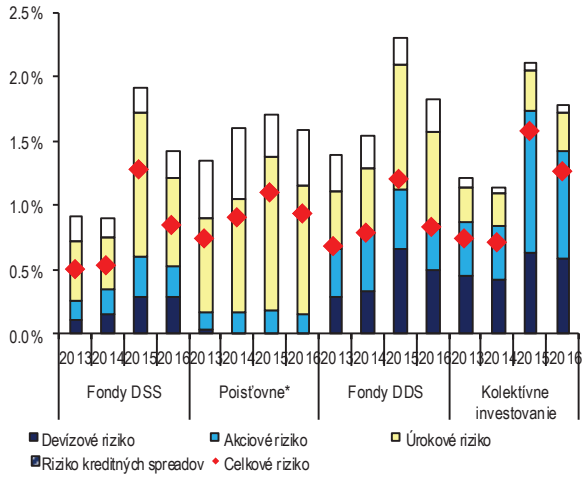

Zdroj: NBS, Bloomberg, internet.
Poznámky: Na zvislej osi sú údaje v % z hodnoty aktív, resp. NAV. Hodnoty VaR boli vypočítané ako najväčšia strata s 99 %-nou pravdepodobnosťou počas 10 pracovných dní.
* Pri poisťovniach nie sú zahrnuté aktíva kryjúce IŽP a riziká vyplývajúce z precenenia rezerv.
Úrokové a devízové riziko zahŕňajú aj nepriame úrokové a devízové riziko, t. j. riziko, ktorému sú jednotlivé inštitúcie, resp. fondy vystavené prostredníctvom investícií do podielových listov a ETF.

Odolnosť finančných spoločností na nepriaznivý vývoj reálnej ekonomiky a na finančných trhoch bola testovaná pomocou makrostresového testovania

V rámci cvičenia sa testovala odolnosť finančného systému v troch scenároch, pričom najmä v prípade Scenára 2 sa predpokladal výrazný prepad reálnej ekonomiky a negatívny vývoj na finančných trhoch. Rast rizikovosti dôchodkových fondov sa preukázal aj na výsledkoch stresového testovania. Najmä dôchodkové fondy druhého piliera dôchodkového sporenia sa v uplynulých rokoch stali viac citlivé na prípadný negatívny vývoj na finančných trhoch. Ešte výraznejší dopad by mali prípadné stresové scenáre na dôchodkové fondy v treťom pilieri, kde by mohli byť straty v porovnaní s fondmi DSS až dvojnásobné. Hlavným dôvodom je výrazne vyšší podiel akciovej zložky portfólií, ktorý sa v predchádzajúcich rokoch postupne priblížil k priemernému podielu akciovej zložky v kolektívnom investovaní. Výsledky stresového testovania v tomto sektore zároveň poukázali na výrazný pokles úrokových príjmov, ktoré v minulosti tvorili relatívne stabilnú zložku celkovej výnosnosti týchto fondov. Pomerne výrazný negatívny dopad by mali stresové scenáre aj v sektore kolektívneho investovania. Výsledky sa však výrazne líšia medzi jednotlivými typmi fondov. Aktíva poisťovní by zaznamenali takisto pomerne výraznú stratu, najmä v Scenári 2 je podiel priemernej straty na aktívach porovnateľný so stratou v treťom dôchodkovom pilieri a v kolektívnom investovaní.

Graf 4 Rozdelenie dopadu makroekonomických scenárov na finančný sektor

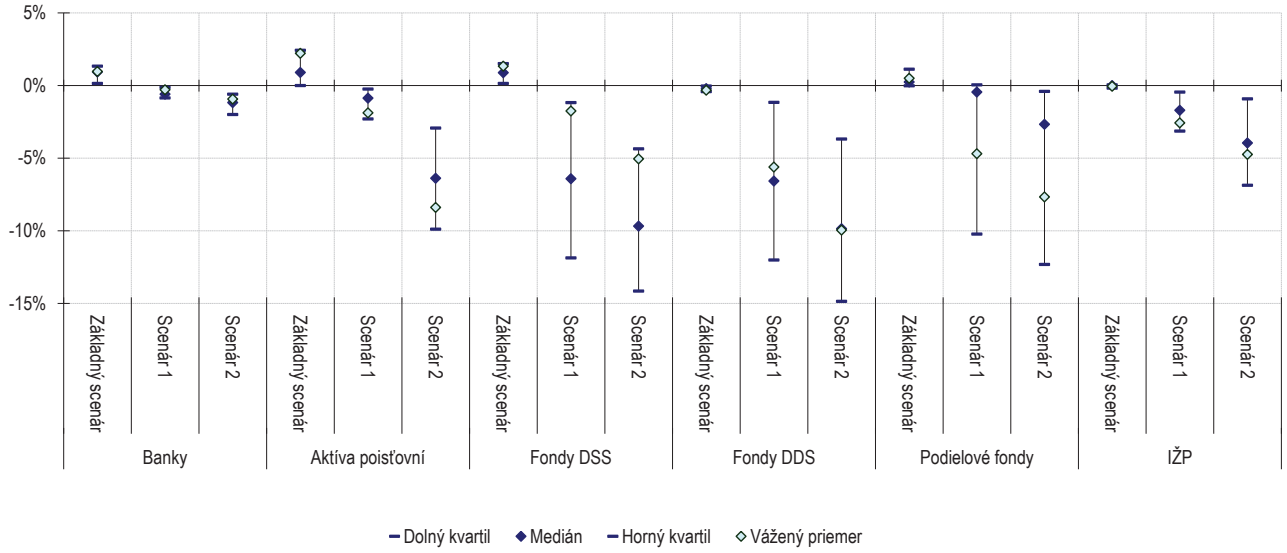

Zdroj: NBS, RBUZ, ECB, Bloomberg.
Poznámky: V grafe sú zobrazené kvartily podielu odhadovaného zisku, resp. straty na aktívach v dôsledku aplikovania príslušných scenárov k 31. decembru 2017.
Za banky sú zobrazené kvartily podielu celkového odhadovaného čistého zisku za sledované dvojročné obdobie na čistých aktívach k 31. decembru 2016.
Pri poisťovniach je zahrnutá iba zmena reálnej hodnoty aktív a dopad poistných rizík na ziskovosť. Zo stresového testovania sú vyňaté aktíva kryjúce technické rezervy v investičnom životnom poistení ako aj dopad na hodnotu záväzkov poisťovní.
Hodnoty sú v % z aktív, resp. NAV.

2 AKTIVITY V JEDNOTLIVÝCH SEKTOROCH FINANČNÉHO TRHU

Bankový sektor

Trendy v bilancii bankového sektora

Prírastok úverov na bývanie dosahuje stále nové maximá

Medziročný rast úverov retailu sa počas celého roka 2016 menil len mierne a udržoval sa medzi 12 % a 13 %. V tomto roku v sektore pribudli úvery v objeme 3,3 mld. €. Ide o trend dosahovania nových historických maxím prakticky s každým novým mesiacom. Zároveň išlo o zrýchlenie oproti roku 2015 a začiatku roka 2016, kedy sa absolútny rast úverov mierne ustálil.

Graf 5 Medziročný rast úverov domácnostiam

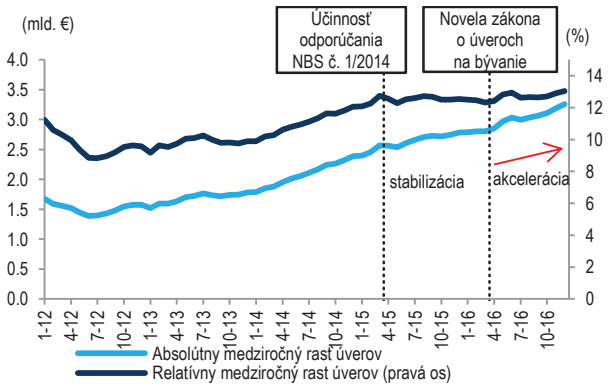

Zdroj: NBS.

Vývoj úverov na bývanie bol významne ovplyvnený legislatívnou zmenou ustanovujúcou maximálny poplatok 1 % z úverov za predčasné splatenie s účinnosťou od 21. marca 2016. To začiatkom roka 2016 viedlo k miernemu spomaleniu tempa rastu úverov, od apríla naopak k zrýchleniu rastu. Príčinou rastu objemu úverov bolo v prvom rade refinancovanie s navýšením istiny, ktoré vďaka konkurencii viedlo k poklesu úrokových sadzieb na trhu. Následne sa tak aj zvýšil dopyt po nových úveroch za výhodnejších cenových podmienok. Napriek tomuto vývoju počas roka 2016 tempo rastu úverov na bývanie ani raz nepokleslo pod 13 % medziročne, a len v decembri tesne prekročilo hranicu 14 %.

Úzko špecializované typy úverov na bývanie strácajú svoj podiel na trhu. Hypotekárne úvery ako podsegment úverov na bývanie rástli tempom okolo 10 % ročne s postupným spomaľovaním, úvery stavebných sporiteľní spomalili z takmer 5 % na začiatku roka 2016 na 2 % v druhom polroku. Za pretrvávajúci rýchly rast úverov na bývanie tak zostávajú zodpovedné najmä ostatné úvery na bývanie s tempom rastu prekračujúcim 18 % medziročne v druhom polroku. Posledná menovaná kategória dosiahla dlhodobým rastom úroveň 65 % všetkých úverov na bývanie. Hypotekárne úvery klesli už na 25 % a úvery stavebných sporiteľní na 10 % objemu úverov na bývanie v sektore.

Priemerné úrokové sadzby na nových úveroch na bývanie tiež reagovali na zmenu maximálnej odplaty za predčasné splatenie úveru a na následnú zvýšenú konkurenciu v sektore. Medzi februárom a aprílom 2016 zaznamenali pokles o 0,5 p. b. a napriek miernej následnej korekcii už neprekročili úroveň 2 %. Obdobnú, no o niečo plynulejšiu reakciu zaznamenali aj hodnoty RPMN. Pokles nastal pri všetkých hlavných typoch úverov na bývanie. Poklesol aj rozdiel úrokových sadzieb na stave úverov a na novej produkcii na 0,7 p. b., čo je najmenej za takmer 4 roky.

Až dve tretiny úverov na bývanie je poskytovaných so splatnosťou nad 25 rokov. O niečo nižšie hodnoty dosahujú úvery na refinancovanie, najmä ak nedochádza k materiálnemu navýšeniu istiny. NBS limituje tieto úvery splatnosťou maximálne 30 rokov (s výnimkou malého podielu úverov). Niektoré banky vyčnievajú pri dlhých splatnostiach refinančných úverov.

Graf 6 Vývoj úrokových sadzieb a RPMN nových úverov na bývanie a nových spotrebiteľských úverov (%)

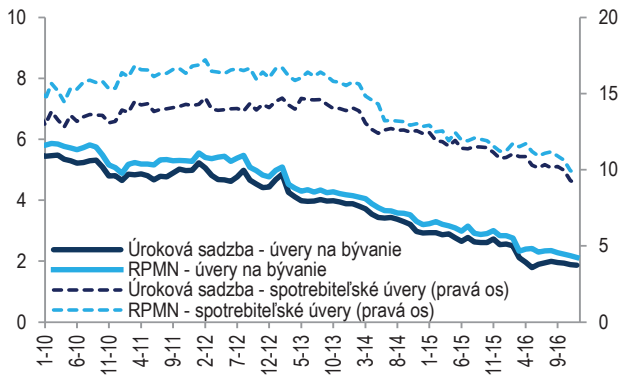

Zdroj: NBS.
Poznámka: RPMN – ročná percentuálna miera nákladov.

Podiel úverov s LTV nad 80 % sa ku koncu roka 2016 zvýšil až na 49 % produkcie[1]. Pri refinancovaní s navýšením je síce podiel úverov s LTV nad 80 % asi o 8 p. b. nižší ako pri nových úveroch, avšak na prelome rokov 2014 a 2015 tento rozdiel dosahoval až 12 p. b. Úvery s LTV nad 80 % sú od januára regulované maximálnym podielom 50 % na produkcii. Úvery s LTV nad 90 % naopak výrazne poklesli a s rezervou spĺňali požiadavky NBS.

Graf 7 Podiel úverov podľa výšky LTV na novej produkcii

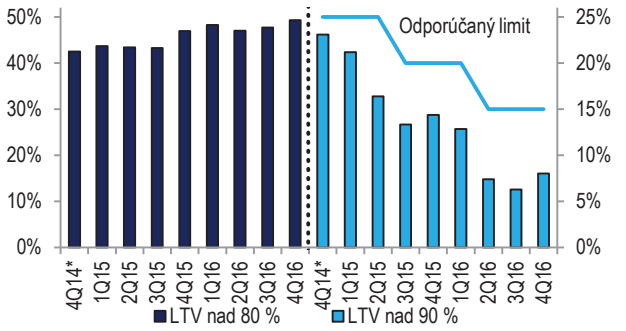

Zdroj: NBS.
Poznámka: * Údaje za 4Q14 predstavujú len november a december 2014.

Spotrebiteľské úvery rýchlo rastú, rástol aj objem a splatnosť individuálnych úverov

Spotrebiteľské úvery zaznamenávali spomaľujúci relatívny, ale takmer konštantný absolútny medziročný rast. Počas roka 2016 spomalili z tempa relatívneho rastu takmer 16 % na 13,8 % v decembri 2016. V absolútnom vyjadrení bol medzročný rast počas roka stále okolo 550 mil. €. Ide stále o najrýchlejší rast spotrebiteľských úverov v eurozóne. Novej produkcii čoraz viac dominovali spotrebiteľské úvery so splatnosťou nad 7 rokov (odporúčaný limit je 8 rokov), celkovo ich podiel narástol z asi 60 % na vyše 70 % za dva roky. Pri refinancovaní dokonca prekročili podiel 80 % produkcie v poslednom štvrťroku 2016. Ide o prehlbovanie dlhodobého trendu.

Priemerné úrokové sadzby k decembru 2016 dosiahli 9,0 %, RPMN 9,7 %. Úrokové sadzby na stave úverov napriek sústavnému poklesu zaostávajú za novou produkciou, v priemere sú o viac ako 1,5 p. b. vyššie než na novej produkcii.

Dominancia bankového sektora nad nebankovým v spotrebnom financovaní sa prehlbovala. Kým nebankové portfólio stagnuje s hodnotou 1,2 mld. €, bankové dokázalo len za posledné dva roky narásť o takmer rovnakú hodnotu (1,1 mld. €). Podiel nebankových spotrebiteľských úverov na trhu sa tak znížil na 22 % k decembru 2016.

V bankovej aj nebankovej produkcii spotrebiteľských úverov rastie podiel nových úverov s veľkým objemom a dlhou dobou splatnosti[2], a to napriek tomu, že v priemere nedošlo k cenovému zvýhodneniu týchto produktov. V nebankových spoločnostiach ide v oboch parametroch o nižšie, no intenzívne rastúce hodnoty. Navyše, príčinou nie je vývoj v lízingu, kde takéto úvery sú do istej miery

[1] Pri analýze LTV sa používajú údaje za novú produkciu okrem refinancovania bez materiálneho navýšenia.

[2] V zmysle výkazníctva RPMN ide o úvery s objemom nad 6500 € a splatnosťou nad 5 rokov.

očakávateľné, ale v spoločnostiach splátkového predaja.

Graf 8 Podiel spotrebiteľských úverov s veľkým objemom a dlhou dobou splatnosti na novej produkcii

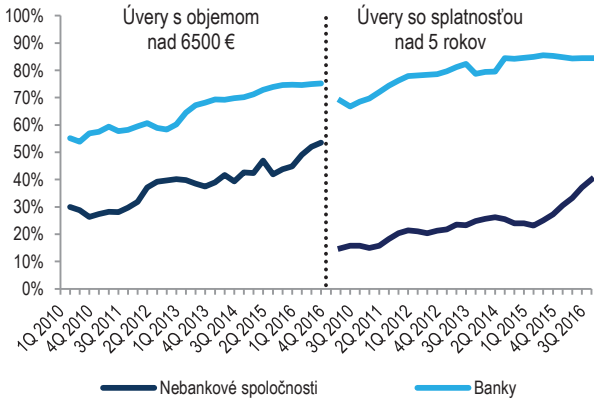

Zdroj: NBS.
Poznámka: Údaje predstavujú trojmesačný plávajúci priemer.

Na trhu nebankových spoločností sa odchodom niektorých veriteľov zvyšuje koncentrácia. Len tri spoločnosti spolu tvoria dve tretiny trhu, ostatné spoločnosti nedosahujú individuálny podiel viac ako 10 %.

Ostatné typy retailových úverov už niekoľko rokov len okrajovo vplývajú na dynamiku retailového portfólia, v posledných 2 rokoch zaznamenali úplnú stagnáciu. Patria sem prečerpania a revolvingové úvery, kreditné karty a reziduálna kategória ostatných úverov. K decembru 2016 predstavovali spolu 2,3 mld. €, čiže 8 % stavu retailových úverov.

V pravidelnom dotazníku o úverových štandardoch banky uviedli, že počas roka 2016 sa štandardy menili len mierne, na sprísňovanie poukazovali najmä malé banky. Naopak, bol zaznamenaný plošný nárast dopytu po všetkých typoch úverov, podporený spotrebiteľskou dôverou (ktorá úzko súvisí so zamestnanosťou), nízkymi úrokovými sadzbami, refinancovaním a vyhliadkami na trhu nehnuteľností. V najbližšej budúcnosti očakávajú banky mierne sprísnenie úverových štandardov a aj pokračujúci, hoci miernejší nárast dopytu po úveroch.

Podiel finančného sprostredkovania úverov na bývanie vzrástol, vzájomné podiely najvýznamnejších spoločností sa vyrovnali. Podiel sprostredkovanej produkcie vzrástol zo 46 % na začiatku 2015 až na 54 % v poslednom štvrťroku 2016. Išlo o výsledok postupného nárastu vo viacerých bankách. Polovica sprostredkovaní pochádza od spoločností s menej ako 0,3 % podielom na trhu. Podiel sprostredkovania nezabezpečených úverov zostáva nevýznamný.

Zlyhania retailových portfólií s rozličnými trendmi

Rozdiel v trendoch zlyhaných úverov na bývanie a spotrebiteľských úverov sa aj v roku 2016 prehlboval. Podiel zlyhaných úverov na bývanie klesol do decembra 2016 na 2,3 %, bez úverov stavebných sporiteľní by dosiahol dokonca 2,0 %. Čistá miera zlyhania úverov na bývanie sa už viac ako rok významnejšie neodchýlila od nulovej hodnoty. Podobne ako pri podiele zlyhaných úverov, aj tento indikátor dosahuje ešte lepšie hodnoty po očistení o vplyv stavebných sporiteľní. V takom prípade by hodnota čistej miery zlyhania zostala záporná nepretržite od septembra 2015. Miera zlyhania úverov stavebných sporiteľní v priebehu roka 2016 predstavovala 0,7 %, podiel zlyhaných úverov 4,8 %.

Naopak, podiel zlyhaných spotrebiteľských úverov už viac ako rok rastie a v jesenných mesiacoch roka 2016 dosahoval 8,8 % (v decembri 2015 iba 7,1 %), v decembri mierne poklesol o 0,2 p. b. Strmý a sústavný rast čistej miery zlyhania sa už vyrovnal hodnote 3,0 %.

Výrazný nárast zlyhaní spotrebiteľských úverov je v priamom kontraste s priaznivým ekonomickým vývojom. Indikátory kreditnej kvality poukazujú na zhoršenie v portfóliách pri historicky nízkej nezamestnanosti, historicky

najnižších úrokových sadzbách a pri vysokej konkurencii sektora umožňujúcej pomerne jednoduchú konsolidáciu úverov. Zvýšené zlyhávanie úverov už počas „dobrých časov“ naznačuje, že tieto úvery boli poskytnuté pri neprimerane uvoľnených úverových štandardoch.

Graf 9 Čistá miera zlyhania spotrebiteľských úverov

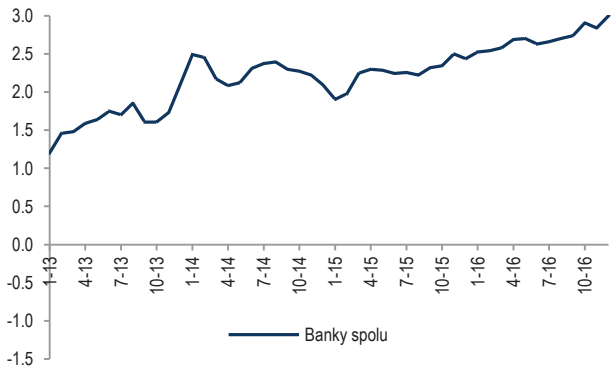

Zdroj: NBS.
Poznámka: Čistá miera zlyhania predstavuje podiel čistej zmeny objemu zlyhaných úverov za 12 mesiacov na stave úverov na začiatku obdobia. Čitateľ je očistený aj o vplyv odpisov a odpredajov.

Vklady retailu rástli pri klesajúcich úrokových sadzbách

Zrýchľujúce tempo medziročného rastu vkladov retailu začalo od júla 2016 mierne spomaľovať, k decembru 2016 sa dostalo na úroveň 8,7 %. Segment retailových vkladov ako celok znížil svoju výnosnosť na 0,5 % ročne.

Príčinou spomalenia rastu vkladov bol najmä vývoj v termínovaných vkladoch, ktorých medziročné tempo poklesu sa od júna až júla 2016 zrýchlilo na -4,7 %. Súviselo to s prudkým poklesom úrokových sadzieb v rovnakom období. Ich priemer sa na začiatku roka pohyboval okolo 1,2 %, na konci roka už len okolo 0,7 %. Ide o analógiu k poklesu úrokových sadzieb na úvery na bývanie.

V roku 2016 sa menili vzájomné pomery jednotlivých splatností termínovaných vkladov na stave vkladov. Denné vklady si udržovali svoj podiel, no ostatné vklady do 7 dní takmer vymizli z trhu. Najsilnejšia kategória vkladov so splatnosťou 1 rok posilnila svoju trhovú pozíciu, podobne aj kategória so splatnosťou nad 5 rokov, reprezentovaná takmer výlučne stavebným sporením. Ostatné splatnosti na trhu strácali podiel.

Naopak, pretrvávajúco rýchly rast zaznamenali netermínované vklady, až 19,2 % medziročne k decembru 2016. Úrokové sadzby v tomto type vkladov ku koncu roka 2016 prvýkrát dosiahli 0,0 % na novej produkcii. Nárast tejto kategórie vkladov je prirodzeným výsledkom nízkej motivácie ukladať finančné aktíva klientov na termínované vklady.

Vklady s výpovednou lehotou dosahovali o niečo volatilnejší, no rýchly rast v rozmedzí 16 % až 19 % medziročne. Aj pri nich došlo k miernemu poklesu úrokových sadzieb, avšak miera poklesu bola oveľa nižšia ako pri termínovaných vkladoch. A tak sa rozdiel medzi ich ponúkanou výnosnosťou medziročne znížil z 0,6 p. b. na 0,2 p. b. na novej produkcii. Vzhľadom na tento vývoj možno očakávať aj v blízkej budúcnosti preskupovanie vkladov smerom k zníženiu stavu termínovaných vkladov.

Rast objemu úverov podnikovému sektoru bol pod vplyvom priaznivej ekonomickej situácie a prostredia nízkych úrokových sadzieb

V roku 2016 prevládal rast objemu podnikových úverov. V raste pokračovali investičné úvery a úvery malým a stredným podnikom. Objem úverov poskytnutých podnikom sa v priebehu roka 2016 vyvíjal pomerne stabilne. Rast týchto úverov sa pohyboval okolo úrovne 6 % a rok 2016 zakončil na hodnote 5,3 %. Dobrá ekonomická výkonnosť vplývala na pokračovanie dynamického rastu úverov so splatnosťou nad 5 rokov, ktoré sú prevažne investičného charakteru. Tieto úvery predstavovali hlavný zdroj rastu podnikového portfólia v roku 2016

s priemernou dynamikou presahujúcou 10 %. Celkovo tak možno pozorovať rast priemernej splatnosti podnikového portfólia, keďže úvery do jedného roka postupne znižovali svoju dynamiku, kým v prípade úverov nad jeden rok to bolo naopak. Pokles krátkodobých úverov môže súvisieť aj s klesajúcou potrebou financovať prevádzku podnikov pomocou externých zdrojov, a to predovšetkým v dôsledku rastu tržieb.

V delení podľa veľkosti podnikov prevládali rôzne trendy. Medziročná dynamika úverov v kategórii malých a stredných podnikov síce zaznamenala v polovici roka pokles na hodnotu 6 %, avšak tento prepad dokázala zmazať a ukončila rok na úrovni 9 %. Na druhej strane rast objemu úverov veľkým podnikom v priebehu roka postupne slabol a k decembru tieto úvery dosiahli len 1 % medziročný rast. Objem úverov veľkým podnikom vykazuje pomerne volatilný vývoj , čo je však do veľkej miery spôsobené relatívne malým počtom týchto podnikov.

Graf 10 Medziročná dynamika objemu úverov a príspevok k medziročnému rastu objemu úverov podľa splatnosti úveru

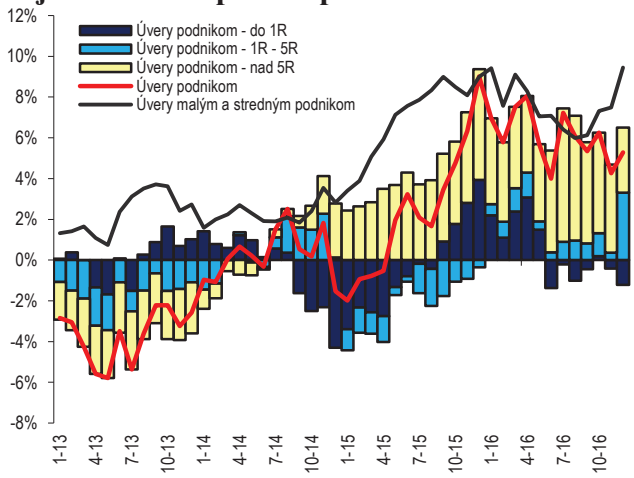

Zdroj: NBS.

Úvery podnikom v súkromnom vlastníctve naďalej predstavovali hlavnú časť podnikového portfólia a ich medziročná dynamika bola viac menej v súlade s rastom celého portfólia. V roku 2016 zintenzívnili svoj rast úverov štátne podniky. Rast úverov podnikom vo verejnom vlastníctve však vykazuje dlhodobo výrazne volatilný vývoj.

Prítok podnikových úverov bol do veľkej miery koncentrovaný, a to jednak z pohľadu ekonomických odvetví, ako aj v rámci bankového sektora. Celkový rast úverov bol do veľkej miery formovaný niekoľkými ekonomickými odvetviami. Priemysel si zachoval dlhodobo pozitívne prírastky v objeme úverov a s koncoročným rastom na úrovni 6 % predstavoval významnú časť rastu podnikového portfólia. Najvýznamnejší vplyv na stav úverov podnikom mala situácia v sektore komerčných nehnuteľností, ktorého rast presiahol 10 %. Dlhodobý rast úverov sektoru komerčných nehnuteľností spôsobuje postupné zvýrazňovanie vedúcej pozície tohto sektora z pohľadu zastúpenia na celkovom portfóliu. K nárastu podnikových úverov výraznejšie prispel aj vývoj v odvetviach poľnohospodárstva a administratívnych a podporných služieb. Komplikovaný vývoj po dočerpaní eurofondov z predchádzajúceho programového obdobia pokračoval v stavebníctve, ktorého objem úverov väčšinu roka výrazne klesal, avšak ku koncu roka došlo k zlepšeniu a medziročnému rastu.

Väčšina bánk zaznamenala pozitívny vývoj v úverovej aktivite v prípade podnikového sektora, avšak pomerne rôznorodej intenzity. Z tejto skupiny bánk vyčnievala trojica bánk s výrazným rastom podnikových úverov, ktorá mala aj najzásadnejší vplyv na celkový objem úverov podnikom.

Graf 11 Rast úverov v delení podľa ekonomických odvetví a zmena ich podielu

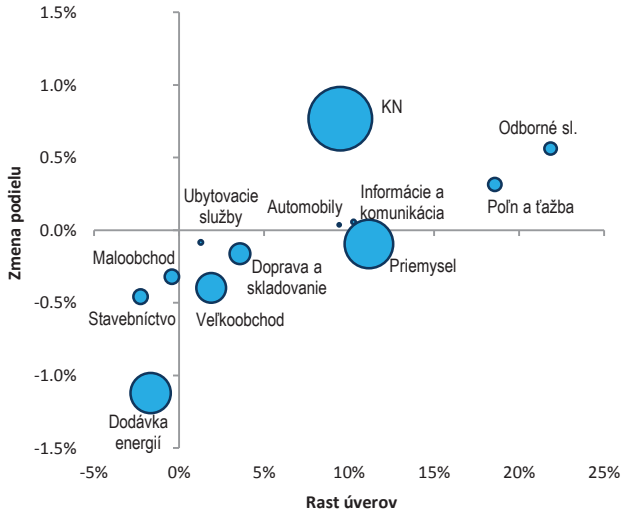

Zdroj: NBS.
Poznámka: Na horizontálnej osi je zobrazený priemerný medziročný rast úverov za druhý polrok 2016.
Vertikálna os zobrazuje zmenu podielu ekonomických odvetví na celkových úveroch podnikom (priemer 2016H2 oproti rovnakému obdobiu minulého roka).
Veľkosť bubliny zobrazuje podiel ekonomických odvetví na celkových podnikových úveroch.
KN – činnosti v oblasti nehnuteľností, Odborné sl. – Odborné, vedecké a technické činnosti.
Na grafe nie sú zobrazené Administratívne a podporné činnosti s rastom 52 %, podielom na celkových úveroch 3,8 % a jeho zmenou 1,2 %.

Rast úverov podnikom v domácom bankovom sektore je výrazne nadpriemerný pri porovnaní s ostatnými krajinami EÚ. Podnikové úvery rástli rýchlejšie len v štyroch krajinách (Česko, Lotyšsko, Estónsko a Luxembursko) zatiaľ čo priemer eurozóny skončil v mierne záporných číslach.

Dopytová strana úverového trhu bola pod vplyvom optimistického sentimentu a prostredia nízkych úrokových sadzieb. Rast domácej ekonomiky môžeme označiť za hlavný faktor podporujúci dopyt po úveroch. Pozitívny sentiment v podnikovom sektore bol dôsledkom zlepšujúceho sa zahraničného obchodu ako aj nárastu tržieb, aj keď v prípade tržieb možno hovoriť o slabšej dynamike v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Vývoj tržieb bol však naďalej pomerne homogénny, keď väčšina odvetví zaznamenala nárast. Do negatívnej medziročnej dynamiky sa po krátkom období rastu preklopilo stavebníctvo. Rástol aj index ekonomického sentimentu, a to predovšetkým pod vplyvom nárastu indikátora dôvery v službách, priemysle a dôvery spotrebiteľov. Situáciu podčiarkuje vývoj investičných úverov a úverov malým a stredným podnikom, ktoré si udržali pomerne stabilnú dynamiku, ktorá bola navyše v európskom kontexte nadpriemernou. Banky takisto zaznamenali zotrvanie úrovne dopytu z predchádzajúcich období. Nutné je však poznamenať, že dopyt pomerne intenzívne rástol v priebehu posledných dvoch rokov.

Náklady na financovanie pomocou úverov od domácich bánk zostali na porovnateľných úrovniach, prípade mierne klesali, naprieč všetkými veľkostnými kategóriami úverov. V priemere sa úrokové sadzby na nových úveroch pohybovali okolo úrovne 2 %. Tento vývoj spolu so zvýšenou mierou predčasného splácania úverov stál za ďalším, aj keď pomerne miernym poklesom priemernej úrokovej sadzby na stave úverov. Úrokové sadzby v tomto prípade poklesli na hodnotu 2,6 % k decembru 2016 z 2,83 % na konci prechádzajúceho roka. Avšak v rámci medzištátneho porovnania krajín EÚ patria úrokové sadzby na stave úverov k tým nadpriemerným. Vyššie sadzby sú len vo vybraných južných krajinách eurozóny a v Írsku. V prípade úrokových sadzieb na nových úveroch patril domáci sektor taktiež k tým vyšším. Zároveň sa zachoval pomerne významný rozdiel medzi sadzbami ponúkanými veľkým podnikom a sektoru malých a stredných podnikov. Tento rozdiel dosiahol v roku 2016 hodnotu 1,5 p. b. Dôvodom sú pomerne vysoké sadzby na malých úveroch, ktoré sú jedny z najvyšších v eurozóne.

Aj v prípade úverových štandardov uviedli banky zachovanie úrovní z prechádzajúceho obdobia. Dôležitým v tomto ohľade bol vývoj v prechádzajúcich obdobiach, kedy počnúc rokom 2014 nasledovali série uvoľňovania úverových štandardov, ktorým predchádzal

nárast dopytu po úveroch. V kontexte rastúceho optimizmu v ekonomike a rastúceho dopytu po úveroch možno vnímať pozitívne zachovanie úrovne úverových štandardov.

V roku 2016 pokračovala optimistická situácia v sektore komerčných nehnuteľností. Vybrané indikátory však dosiahli úroveň porovnateľnú s obdobím, ktoré predchádzalo finančnej kríze

V segmente rezidenčných nehnuteľností pokračoval silnejúci dopyt v podobe nárastu počtu predaných bytov. Na vývoj na dopytovej strane trhu reagovali developeri výrazne zvýšenou aktivitou, keď v posledných dvoch štvrťrokoch priniesli na trh rekordné množstvo nových, avšak nedokončených bytov. So zvýšeným dopytom rástla aj cena novostavieb.

V prípade kancelárskeho segmentu viaceré trendy indikovali výrazný rast dopytu. Dobrá situácia v ekonomike pôsobí priaznivo na podniky a ich dopyt po komerčných priestoroch v podobe rastúcej veľkosti zazmluvneného priestoru. Miera neobsadených kancelárskych priestorov tak v roku 2016 dynamicky klesala a ku koncu roka dosiahla historické minimum na úrovni 6,6 %. Na nárast dopytu reflektuje aj veľká predzmluvnenosť projektov s očakávaným dokončením v roku 2017. Na druhej strane rastúci rozsah ponuky vo výstavbe zintenzívňuje prípadný dopad na trh v prípade šokov v ekonomickom vývoji. Podobná situácia je prítomná aj v prípade priemyselných a logistických parkov a retailových priestorov. Popri silnejúcom dopyte medziročne poklesli výnosy vo všetkých segmentoch sektora komerčných nehnuteľností, čo spolu so stabilnými cenami nájmov indikuje rast cien komerčných nehnuteľností.

Uvedené trendy však vo viacerých prípadoch nesú znaky nerovnováh rastovej fázy cyklu komerčných nehnuteľností, ako bolo možné pozorovať v rokoch 2007 - 2008. Pre túto fázu je typický výrazný rast dopytu a ponuka nestíhajúca absorbovať dopyt kvôli konštrukčnému oneskoreniu. Následný nárast obsadenosti priestorov vytvára tlak na rast cien. Z uvedených dôvodov je dôležité, aby banky pristupovali k úverovaniu tohto sektora obozretne s vhodne nastavenými úverovými štandardami.

Celková zadlženosť podnikového sektora pokračovala v raste

Popri náraste zadlženosti rástla citlivosť podnikového sektora v prípade negatívneho ekonomického vývoja. Popri rastúcom objeme úverov poskytnutých domácimi bankami rástla aj väčšina ostaných položiek záväzkov podnikového sektora. V roku 2016 tak rástol celkový objem cudzích zdrojov financovania. V prípade, keď sa tento objem vztiahne k ročným tržbám (Graf P33) alebo HDP, možno pozorovať pomerne stabilný až mierne rastúci vývoj schopnosti podnikov obsluhovať dlh. Tento vývoj je však daný rastom ekonomiky ako aj pokračujúcim poklesom úrokových sadzieb na stave úverov. Zároveň pri zanedbaní efektu klesajúcich úrokových sadzieb došlo v druhej polovici roka k nárastu úverového zaťaženia (Graf P30). Dôvodom bolo preváženie negatívneho vplyvu rastu úverov nad pozitívnym vplyvom nárastu tržieb. Navyše ukazovateľ celkového dlhu k vlastným zdrojom dosiahol nové maximá, čím sa podniky stávajú citlivejšími na negatívny ekonomický vývoj.

Na druhej strane pozitívne možno vnímať rast likvidných aktív v dôsledku priaznivej situácie v podnikovom sektore. Pod tento vývoj významnou mierou prispel nárast vkladov podnikového sektora. Ukazovateľ likvidných aktív k celkovému dlhu medziročne mierne rástol, a to aj napriek nárastu celkového zadlženia podnikového sektora. Zmena štruktúry dlhu podnikov vo forme zvýšenia podielu dlhodobého dlhu znižuje riziko refinancovania v prípade šoku v ponuke úverov.

Zlepšenie finančnej situácie podnikov sa premietlo do vývoja ich vkladov

Objem prostriedkov podnikov uložených v domácich bankách si zachoval rastúcu dynamiku. Vklady podnikov rástli aj v roku 2016, avšak pomalším tempom v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Priemerná medziročná zmena objemu vkladov presiahla 5 %, pričom sa jednalo o stabilný rast v priebehu roka až na december, kedy došlo k poklesu na úrovni -4,5 %. Vývoj vkladov určovali tak ako po minulé roky netermínované vklady. Tieto vklady rástli v priemere v priebehu roka na úrovni 16 %, pričom aj tu došlo k výraznému poklesu dynamiky na konci roka. V prípade termínovaných vkladov sa ešte zvýraznila intenzita klesajúceho trendu a ku koncu roka stratili tieto vklady medziročne takmer 40 % svojho objemu.

Podiel zlyhaných úverov pokračoval v poklese

Prostredie nízkych úrokových sadzieb spolu s rastom domáceho hospodárstva pozitívne vplývalo na schopnosť podnikov splácať svoje záväzky. Schopnosť podnikov splácať svoje záväzky pokračovala v miernom raste aj v roku 2016, avšak spomaľujúcim tempom. Na tento vývoj vplýval pokles úrokových sadzieb a rast objemu tržieb, ktoré znižovali úverovú zaťaženosť aj napriek rastúcej zadlženosti podnikového sektora. Výsledkom tak bol pozitívny vývoj vo viacerých ukazovateľoch kreditnej kvality.

Podiel zlyhaných úverov klesal nepretržite v priebehu celého roka 2016 a ku koncu roka dosiahol úroveň 6,5 % (7,3 % k decembru 2015), čo je hodnota výrazne pod priemerom pokrízového obdobia. Za týmto vývojom stojí jednak rast celkového objemu podnikových úverov, ako aj pomerne výrazný pokles objemu zlyhaných úverov.

Väčšina ekonomických odvetví zaznamenala pokles podielu zlyhaných úverov, avšak pomerne rôznej intenzity. Z hlavných odvetví došlo len k miernemu zlepšeniu v prípade priemyslu, a aj to len z dôvodu rastu úverov. Pomerne významné zhoršenie nastalo v prípade podnikov angažujúcich sa v sektore dodávky energií. Naopak výrazne si polepšili odvetvia ako komerčné nehnuteľnosti, automobilový priemysel, maloobchod ako aj stavebníctvo a ubytovacie služby. Za poklesom v sektore komerčných nehnuteľností stojí jednak dynamický rast úverov, ale predovšetkým výrazný pokles objemu zlyhaných úverov. Zlyhané úvery však pomerne výrazne jednorázovo poklesli len vo vybraných veľkých bankách. Sektor komerčných nehnuteľností však naďalej zostáva významným zdrojom potenciálnych kreditných strát v budúcnosti, a to aj v súvislosti s dynamickým rastom úverov.

Objem investícií do slovenských štátnych dlhopisov naďalej klesá

Počas roka 2016 pokračoval trend poklesu celkového objemu investícií do dlhových cenných papierov (o 5,5 % medziročne) ako aj objemu investícií do slovenských štátnych dlhopisov (o takmer 9 % medziročne). Aj v dôsledku tohto vývoja poklesol podiel domácich štátnych dlhopisov na celkových aktívach na necelých 13 % k decembru 2016 z takmer 15 % k decembru 2015.

Na druhej strane, objem investícií do zahraničných štátnych dlhopisov a do dlhopisov emitovaných bankami (domácimi aj zahraničnými) stúpol. Investície do zahraničných štátnych dlhopisov stúpli vo vybraných bankách, najmä do slovinských, poľských, rumunských a rakúskych dlhopisov. Investície do štátnych dlhopisov týchto krajín však naďalej predstavujú len malú časť celkového portfólia tak v rámci jednotlivých bánk ako aj sektora ako celku. Zo zahraničných štátnych dlhopisov si naďalej zachovávajú najväčší podiel na celkovom portfóliu talianske štátne dlhopisy s podielom necelých 6 %.

Banky emitovali počas roka 2016 najmä HZL

Podobne ako v minulých rokoch, aj v roku 2016 emitovali banky najmä hypotekárne záložné listy (HZL), ktoré tvorili takmer 90 % celkových emitovaných cenných papierov. Z pohľadu sektora ako celku bol naďalej podiel objemu emitovaných HZL na objeme poskytnutých hypotekárnych úverov nad požadovanou hranicou 70 %.

Banky emitovali vyše 90 % HZL s fixným alebo nulovým kupónom. Emisie s variabilným kupónom boli, ako štandardne, naviazané na troj- alebo šesťmesačný EURIBOR. Emisie s fixným kupónom boli do veľkej miery v súlade s vývojom výnosu slovenských štátnych dlhopisov.

Financovanie z centrálnej banky alebo na medzibankovom trhu bolo aj počas roka 2016 iba nepatrnou časťou celkových zdrojov bankového sektora. Zdroje od centrálnych bánk tvorili k decembru 2016 iba 1 % pasív a zdroje od bánk iba necelých 5 %. Zdroje od zahraničných bánk síce rástli medziročne o 25 %, najmä v novembri a decembri 2016, ide však hlavne o nárast v prípade pobočiek zahraničných bánk a badateľný je aj vplyv transformácie jednej nebankovej spoločnosti na pobočku zahraničnej banky.

Riziko koncentrácie v domácom bankovom sektore sa mierne zvýšilo

Domáci bankový sektor je pomerne výrazne vystavený riziku koncentrácie. V prípade podnikového sektora je dlhodobo možné identifikovať klientov, prípadne skupiny ekonomicky prepojených klientov, voči ktorým je bankový sektor vystavený, a to predovšetkým v prípade vybraných malých a stredných bánk. V roku 2016 sa však závažnosť tohto rizika nezvyšovala. Pri podnikových úveroch možno hovoriť aj o odvetvovej koncentrácii, ktorá na konci roka 2016 mierne vzrástla. Dôvodom bol už spomínaný rast úverov sektoru komerčných nehnuteľností. Tento nárast koncentrácie sa však netýkal celého sektora, ale bol prítomný vo vybraných bankách. Medzi tri najvýznamnejšie odvetia patria komerčné nehnuteľnosti, priemysel a dodávka energií s podielom na celkových podnikových úveroch mierne prevyšujúcim 50 %.

Na likvidnú pozíciu bánk už dlhšie obdobie vplývajú dva negatívne trendy; rast dlhodobých úverov a pokles investícií do štátnych dlhopisov. Dominantným vplyvom je rast dlhodobých úverov domácnostiam, ku ktorým sa počas roka 2016 pridali aj investičné úvery podnikom. Priemerná zostatková splatnosť portfólia úverov sa tak stále predlžuje. Druhým trendom je postupný pokles investícií do dlhových cenných papierov, ktoré sú hlavným pilierom likvidných aktív slovenského bankového sektora.

Dlhodobé trendy zhoršujúce likvidnú pozíciu bánk sa v druhej polovici roka 2016 prehĺbili

Graf 12 Hlavné ukazovatele likvidity

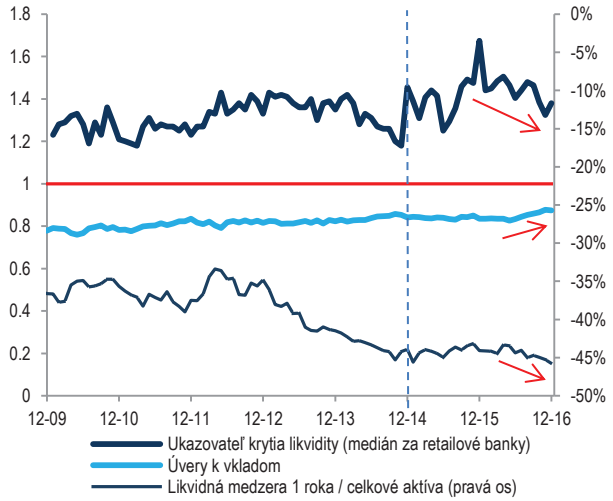

Zdroj: NBS.
Poznámka: Zvislá prerušovaná čiara vyznačuje dátum začiatku platnosti nového ukazovateľa krytia likvidity.

Hoci oba spomenuté trendy vplývajú na likviditu bánk už dlhodobo, problémom môže byť ich prehlbujúca sa kombinácia. Na jednej strane rast dlhodobých nelikvidných

úverov zväčšuje časový nesúlad aktív a pasív. Na druhej strane pokles investícií do dlhopisov znamená zmenšenie likvidného vankúša, ktorý je potrebný práve na rastúce riziko časového nesúladu aktív a pasív. Túto kombináciu rastúceho rizika a klesajúcej odolnosti dlhodobo zmierňoval priaznivý pomer úverov ku vkladom. Z hľadiska rizika likvidity na úrovni bankového sektora môže dostatok stabilných vkladov zmierniť pokles likvidného vankúša.

Finančná pozícia bankového sektora

Odhliadnuc od niekoľkých mimoriadnych vplyvov bol vývoj ziskovosti negatívny

Čistý zisk bankového sektora medziročne vzrástol o 19,8 %. Tento nárast bol však výsledkom viacerých jednorazových a mimoriadnych vplyvov, ktorých prehľad uvádza Tabuľka 1. Bez týchto vplyvov by ziskovosť medziročne klesla približne o 11 %. V strate skončili dve banky a 6 pobočiek zahraničných bánk.

Tabuľka 1 Ziskovosť bánk bola v roku 2016 ovplyvnená viacerými mimoriadnymi vplyvmi

Medziročná zmena po odpočítaní jednorazových a mimoriadnych vplyvov	- 11,2 %
Mimoriadne dividendy prijaté od dcérskej spoločnosti	+ 16,7 p. b.
Predaj podielov spoločnosti VISA EUROPE[3]	+ 11,7 p. b.
Príjem z mimoriadneho prevodu majetku	+ 1,8 p. b.
Iné vplyvy	+ 0,8 p. b.
Medziročná zmena po zahrnutí jednorazových a mimoriadnych vplyvov	19,8 %

Zdroj: NBS, webové sídla bánk.

Negatívny vplyv klesajúcich úrokových sadzieb na ziskovosť bánk sa ďalej prehĺbil

Najvýraznejší vplyv mal pokles úrokových sadzieb na úrokové výnosy z retailových úverov na bývanie. Ich hodnota sa počas roka 2016 znížila o 11 %, a to napriek tomu, že absolútne hodnoty medzimesačných prírastkov objemu úverov dosahovali historické maximá. Najvýraznejšie sa tento pokles prejavil v druhom polroku, čo bolo dôsledkom výrazných zmien na trhu spojených so zavedením maximálnej výšky poplatku za predčasné splatenie úverov na úrovni 1 % predčasne splatenej sumy. Keďže pokles úrokových sadzieb na nové úvery sa len postupne prenáša do priemerných sadzieb na celom portfóliu, a teda aj do výšky úrokových príjmov, uvedený efekt sa najvýraznejšie prejaví v roku 2017. Je možné predpokladať, že v roku 2018 sa pokles úrokových výnosov z retailových úverov na bývanie ešte mierne zrýchli, v nasledujúcich rokoch by malo dôjsť k postupnému spomaľovaniu tohto trendu.

Klesajúce úrokové sadzby spomalili aj rast úrokových výnosov zo spotrebiteľských úverov. Medziročné tempo ich rastu sa počas roka 2016 znížilo z 8,8 % na 4,2 %, a to napriek zrýchleniu rastu samotného objemu spotrebiteľských úverov. Možno očakávať, že v priebehu roka 2017 dosiahne objem úrokových výnosov v tomto segmente vrchol a následne začne klesať.

Uvedené trendy v úrokových výnosoch v retailovom sektore boli čiastočne kompenzované poklesom úrokových nákladov na vklady. Objem čistých úrokových výnosov v retailovom sektore napriek tomu k decembru 2016 medziročne mierne poklesol (o 1 %).

[3] Podrobnejšie informácie o tejto transakcii uvádza Správa o stave a vývoji finančného trhu za prvý polrok 2016.

Pokles čistých úrokových výnosov bol zaznamenaný aj v ostatných sektoroch, najmä v sektore podnikov. Pokles úrokovej výnosnosti portfólia podnikových úverov sa v priebehu roka 2016 ešte zintenzívnil a medziročne poklesol z 3,4 % na 2,9 %. K poklesu čistých úrokových príjmov navyše prispela aj skutočnosť, že úrokové miery na vkladoch, ktoré v minulosti dokázali aspoň čiastočne kompenzovať klesajúcu výnosnosť úverov, dosiahli takmer nulovú úroveň. V sektore verejnej správy dokonca poklesli úrokové sadzby na vkladoch do záporných hodnôt. Výnosnosť portfólia cenných papierov pokračovala vo svojom dlhodobom poklese.

Pozitívny vývoj nákladov na kreditné riziko

V roku 2016 opäť pokračoval pokles nákladov na kreditné riziko, hoci v porovnaní s predchádzajúcim obdobím sa zmiernil. Pozitívny makroekonomický vývoj v sektore podnikov aj domácností tak pomáha kompenzovať vyššie uvedený pokles úrokových príjmov. Hlavným faktorom bol výrazný pokles prírastku zlyhaných úverov podnikom. V podnikovom portfóliu sa zároveň zvýšilo pokrytie zlyhaných úverov opravnými položkami. Náklady na kreditné riziko klesli aj v sektore retailu. Na rozdiel od roku 2015 však nastal tento pokles aj napriek tomu, že sa zvýšil prírastok zlyhaných spotrebiteľských úverov, ktoré sú väčšinou nezabezpečené. Napriek tomu však tvorba opravných položiek naďalej prevyšuje prírastok zlyhaných úverov aj v tomto sektore.

Negatívny vplyv legislatívnych zmien

Okrem vyššie uvedeného dopadu stanovenia maximálneho poplatku za predčasné splatenie úveru na bývanie ovplyvnilo ziskovosť bánk aj regulatórne prostredie. Kvôli nárastu objemu bilancie bankového sektora vzrástli náklady na bankový odvod, medziročne o 9,4 %. Tento nárast bol zároveň čiastočne kompenzovaný poklesom nákladov na príspevky do rezolučného fondu. K decembru 2016 predstavovala celková suma nákladov na bankový odvod, príspevky do FOV a rezolučného fondu a poplatky za dohľad 16 % zisku pred zdanením.

Dňa 9. decembra 2015 zároveň vstúpilo do platnosti obmedzenie na maximálnu výšku tzv. výmenných (medzibankových) poplatkov pri platbách prostredníctvom platobných kariet. Tieto poplatky nemôžu presiahnuť 0,2 % objemu transakcie pri debetných kartách a 0,3 % pri kreditných kartách, čo predstavuje pomerne výrazné zníženie výšky týchto poplatkov pred uvedenou zmenou (z úrovne 0,5 % až 1,5 %), a tým aj dopad na ziskovosť pre banky vydávajúce kreditné karty.

Solventnosť bankového sektora a finančná páka[4]

Počas roka 2016 sa primeranosť vlastných zdrojov bankového sektora mierne zvýšila, pričom banky zároveň pokračovali v optimalizácii štruktúry kapitálu. Hodnota ukazovateľa celkovej primeranosti vlastných zdrojov ku konca roka 2016 medziročne vzrástla zo 17,8 % na 18,0 %. Na druhej strane, ukazovateľ primeranosti najkvalitnejšieho kapitálu – základných vlastných zdrojov Tier 1 – zaznamenal pokles zo 16,0 % na 15,7 %. Hlavným dôvodom tohto poklesu bolo, že v čase rýchlo rastúcej úverovej expozície najmä v sektore retailu si banky ponechali vo forme základných vlastných zdrojov Tier 1 len 8 % zisku vykázaného v roku 2015. Na druhej strane, materské spoločnosti niektorých bánk časť zisku vyplateného vo forme dividend vrátili vo forme menej kvalitného kapitálu, takže celková kapitálová primeranosť vzrástla.

[4] Táto časť analýzy vychádza z predbežných údajov k 31.12.2016, keďže ku dňu vypracovania analýzy neboli ešte príslušné výkazy od bánk uzatvorené.

Mierny pokles zaznamenal aj ukazovateľ finančnej páky. Tento ukazovateľ je podielom vlastných zdrojov Tier 1 k celkovej (rizikovo neváženej) výške expozície. Jeho hodnota za bankový sektor ako celok sa medziročne znížila z 8,4 % na 8,1 %. Na základe návrhu Európskej komisie na zmenu nariadenia CRR z novembra 2016 by však mala byť minimálna výška tohto ukazovateľa stanovená na úrovni 3 %, čo všetky banky presahujú minimálne dvojnásobne. Uvedená minimálna výška ukazovateľa finančnej páky by mala začať platiť dva roky po prijatí návrhu novely nariadenia CRR.

V roku 2017 sa opätovne zvýši celková požiadavka na kapitálové vankúše. Okrem vankúša na zachovanie kapitálu vo výške 2,5 % sa od 1. januára 2017 zvýši aj kapitálový vankúš pre päť najvýznamnejších bánk z 1 % na 2 %. Od roku 2017 budú musieť všetky banky plniť aj proticyklický kapitálový vankúš. Jeho miera je stanovená vo výške 0,5 % od 1. januára 2017 pre české expozície a od 1. augusta 2017 v rovnakej výške aj pre domáce expozície. V priebehu roka 2018 navyše nie je vylúčené ďalšie zvýšenie miery proticyklického kapitálového vankúša pre slovenské expozície. Banky v súčasnosti všetky kapitálové požiadavky plnia, snaha zachovať rastúcu úverovú expozíciu ich však bude v budúcnosti nútiť k čiastočnému poklesu miery vyplácaných dividend.

Sektor poisťovní

Poistný sektor[5] naďalej rastie, nastali zmeny s príchodom nového regulatórneho režimu

Čistý zisk poistného sektora pod vplyvom jednorazových vplyvov dosiahol k septembru 2016 155 mil. €. Ide o 64 % medziročný nárast, zároveň je tento 9 mesačný zisk väčší než zisk za celý rok 2015. Nadpolovičný podiel na tomto zisku mala len veľmi malá skupina poisťovní, v ktorých zisk narástol predovšetkým kvôli výplate dividend z dcérskych spoločností. Bez týchto jednorazových vplyvov by zisk sektora vzrástol asi o 32 % medziročne. V porovnaní s poklesom -20 % z roku 2015 ide o výraznú zmenu. Anualizované ROE poistného sektora predstavovalo 15,5 %, anualizované ROA 2,9 %.

Technický aj finančný výsledok v životnom aj neživotnom poistení zaznamenal stagnáciu až rast. Technický výsledok v životnom poistení (očistený o investičné výnosy v IŽP) bol za prvé tri štvrťroky roka 2016 prakticky nulový, čo predstavuje nárast o 28 mil. € oproti rovnakému obdobiu roka 2015. Zároveň ide o nadviazanie na rastový vývoj z roku 2015, v ktorom sa záporný technický výsledok zlepšil o 19 mil. €. Podpísal sa pod to najmä pomalší nárast rezervy na životné poistenie a pokles nákladov na provízie o 6 mil. €. Práve provízie pritom v roku 2015 medziročne vzrástli o podobnú hodnotu 7,5 mil. €. Finančný výsledok (okrem IŽP) sa medziročne prakticky nezmenil, zostal na úrovni 77 mil. €. V investičnom životnom poistení došlo k nárastu finančného výsledku z 3 mil. € na 27 mil. €.

Technický výsledok v neživotnom poistení a aktívnom zaistení[6] vzrástol medziročne o 70 %. Príčinou bol najmä nárast o 4 % v hrubom predpísanom poistnom, čo zodpovedalo 29 mil. €. Zároveň k rastu technického výsledku prispeli významne aj operácie so zaisťovateľom.

Bez jednorazových vplyvov (najmä spomínanej výplaty dividend) by investičný

[5] Vzhľadom na lehoty na predkladanie výkazov za poistný sektor, stanovené v nariadení Európskej komisie, neboli údaje za december 2016 v čase písania správy k dispozícii. Táto kapitola preto analyzuje stav k 30.9.2016.

[6] Podľa regulácie Solventnosť II je proporcionálne aktívne zaistenie vykazované priamo v jednotlivých poistných odvetviach. Táto metodika sa preto aplikuje aj v analýzach NBS. Neproporcionálne aktívne zaistenie poisťovne v SR nevykonávajú.

výnos v životnom poistení len tesne postačoval na pokrytie garantovaného výnosu zo životného poistenia. Investičný výnos vzrástol na 4,7 %, ale bez jednorazových vplyvov by došlo k poklesu na 3,51 %, pričom odhad[7] garantovanej úrokovej sadzby predstavoval 3,45 %.

Graf 13 Porovnanie garantovanej úrokovej sadzby so skutočným výnosom

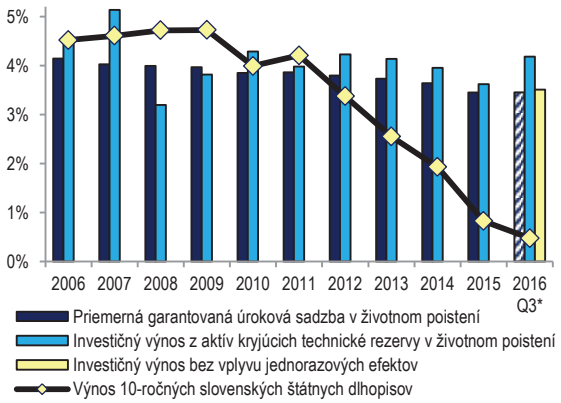

Zdroj: NBS.
Poznámka: * Údaje o priemernej garantovanej sadzbe nie sú za rok 2016 dostupné, ako odhad je použitá hodnota z roku 2015.

Solventnosť poistného sektora sa pohybovala na dostatočnej úrovni. Priemerné pokrytie SCR (kapitálovej požiadavky na solventnosť) v sektore sa počas roka 2016 menilo len mierne, k septembru dosiahlo 230 %, individuálne v rozpätí od 120 % do 330 %. V prípade poisťovní s najvyšším pokrytím došlo k jeho poklesu. V pokrytí MCR (minimálnej kapitálovej požiadavky) došlo k poklesu na 580 %, čo je však stále dostatočná hodnota, rozpätie individuálnych spoločností k septembru predstavovalo hodnoty od 160 % do 860 %.

[7] Údaje o priemernej garantovanej sadzbe nie sú za rok 2016 dostupné, ako odhad je použitá hodnota z roku 2015.

Hrubé predpísané poistné v životnom poistení pokleslo, nastali zmeny v rozdelení odvetví

Hrubé predpísané poistné v IŽP pokleslo až o 11 % na hodnotu 146 mil. €, náklady na poistné plnenia naopak výrazne vzrástli o 45 % na 97 mil. €, čo bolo zapríčinené najmä bázickým efektom z roku 2015, kedy tieto náklady jednorazovo výrazne poklesli na 67 mil. €. Čisté vzniknuté náklady v IŽP dosiahli k septembru 2016 50 mil. €.

V životnom poistení (okrem IŽP)[8] došlo k poklesu hrubého predpísaného poistného o 2 % na hodnotu 567 mil. €, no zároveň k poklesu nákladov na poistné plnenia o 3 % na 416 mil. €. Čisté vzniknuté náklady predstavovali 100 mil. €, technická rezerva na životné poistenie vzrástla o 31 mil. €.

V zmysle Solventnosti II sa životné poistenie delí na poistenie s podielom na zisku (52 %)[9], IŽP (21 %), ostatné životné poistenie (22 %), zdravotné poistenie (5 %) a anuity vyplývajúce z neživotného poistenia (menej ako 1 %). Zdravotné poistenie zodpovedá najmä časti bývalého odvetvia pripoistenia.

Čisté zaslúžené poistné sa od čistého predpísaného poistného odchyľovalo o menej ako 1 %. Zaistenie v životnom poistení zostáva nevýznamné.

Rast v neživotnom poistení, kombinovaný ukazovateľ v poistení áut nad hodnotou 100 %

Hrubé predpísané poistné v neživotnom poistení a aktívnom zaistení[10] medziročne

[8] Vzhľadom na nové členenie odvetví životného poistenia v rámci Solventnosti II je možné sledovať vývoj v životnom poistení len za IŽP a sumárne za všetky ostatné odvetvia.

[9] Čísla v zátvorkách indikujú podiel na hrubom predpísanom poistnom k septembru 2016.

[10] Podľa regulácie Solventnosť II je proporcionálne aktívne zaistenie vykazované priamo v jednotlivých poistných odvetviach. Táto metodika sa preto aplikuje aj v analýzach NBS. Neproporcionálne aktívne zaistenie poisťovne v SR nevykonávajú.

zrýchlilo rast na 6,5 % a dosiahlo 788 mil. €. Čiastočne ide o dôsledok nového členenia Solventnosti II, podľa ktorého poisťovne odčleňujú pripoistenie zo zmlúv životného poistenia a podľa jeho povahy ho radia buď do životného alebo neživotného poistenia.

V PZP sa po úspešnom roku 2015 hrubé predpísané poistné v prvých troch štvrťrokoch 2016 medziročne nezmenilo. Zaslúžené poistné vzrástlo o 1,2 %. V havarijnom poistení hrubé predpísané poistné naďalej zrýchľovalo rast, a to až na 9,4 % medziročne, rast zaslúženého poistného dosiahol 7,8 %. Poistenie majetku medziročne vzrástlo o 2,6 % v zmysle hrubého predpísaného poistného, zaslúžené poistné vzrástlo o 2,5 %. Podiely vyššie menovaných odvetví na neživotnom poistení predstavujú takmer zhodne 26 % až 27 % hrubého predpísaného poistného.

Z ostatných odvetví významnejšie zmeny merané hrubým predpísaným poistným zaznamenali asistenčné poistenie (-25,2 %), poistenie kaucie a finančnej straty (-34,9 %) a postenie škody na iných motorových vozidlách (+82,2 %).

Kombinovný ukazovateľ[11] v poistení áut pokračuje v dlhodobom raste a k septembru 2016 bolo toto odvetvie stratové, vo väčšine ostatných odvetví je jeho hodnota výrazne pod 100 %. Čistý kombinovaný ukazovateľ poistenia áut predstavoval k septembru 2016 hodnotu 101 % (97 % PZP, 104 % havarijné poistenie). Prijaté poistné teda nepokrývalo náklady na poistné plnenia. V prípade odhadu hrubého kombinovaného ukazovateľa by išlo o hodnotu 100 % v prípade havarijného poistenia a o 98 % v prípade PZP. Po započítaní odvodov voči SKP a MV SR by v PZP stúpol daný ukazovateľ až na 108 %. Vývoj kombinovaného ukazovateľa v neživotnom poistení je v súlade s dlhodobým rastovým trendom. Výnimkou bol rok 2015, v dôsledku zrušenia rezervy na záväzok voči SKP.

Graf 14 Vývoj škodovosti, nákladovosti a kombinovaného ukazovateľa PZP v poistení áut

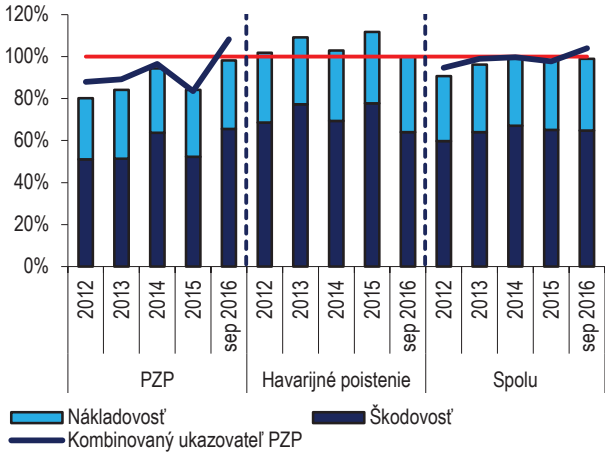

Zdroj: NBS.
Poznámky: Hrubé prevádzkové náklady v roku 2016 sú odhadnuté ako súčet čistých prevádzkových nákladov a podielu agregátnej provízie od zaisťovateľa. Podiely odvetví na províziách zodpovedajú koncu roka 2015.
Kombinovaný ukazovateľ PZP je vypočítaný obdobne ako kombinovaný ukazovateľ s tým, že príspevok a zmena rezervy voči SKP zvyšuje technické náklady na poistné plnenia a odvod MV SR znižuje zaslúžené poistné.
K hodnotám PZP do roku 2015 je započítané aj poistenie zodpovednosti dopravcu, ktoré sa v rámci Solventnosti II vykazuje ako súčasť PZP.

Pri poistení majetku kombinovaný ukazovateľ dosiahol 71 %. Z ostatných poistných odvetví neživotného poistenia len asistenčné poistenie presahuje kombinovaným ukazovateľom hodnotu 100 %, a to tak v čistom (107 %), ako aj v odhadovanom hrubom (110 %) vyjadrení.

[11] Meranie škodovosti a nákladovosti odvetví neživotného poistenia prešlo pri prechode na Solventnosť II zmenou, kombinovaný ukazovateľ je možné explicitne vyčísliť na štvrťročnej báze iba v čistej forme, t. j. po očistení o podiel zaisťovateľa. Ide o údaj vhodný pre meranie príspevku k ziskovosti poisťovní, no poskytuje neúplnú informáciu o celkových trhových trendoch. Z tohto dôvodu je dopočítaný aj odhad hrubého kombinovaného ukazovateľa. Je vypočítaný tak, že hrubé prevádzkové náklady sú odhadnuté z agregátnej hodnoty provízií od zaisťovateľa, ktorá bola alikvotne rozdelená k jednotlivým odvetviam. Podiely odvetví na províziách zodpovedajú koncu roka 2015. Ostatné údaje sú vykazované explicitne.

Ostatné odvetvia vykazujú kombinované ukazovatele maximálne do hodnoty 85 %.

Rozdiely medzi účtovným a regulatórnym pohľadom na technické rezervy, záporné technické rezervy v niektorých odvetviach

Účtovná hodnota technických rezerv vzrástla o 3 %, regulatórna hodnota technických rezerv podľa Solventnosti II klesla o 4,5 %. Vývoj technických rezerv je potrebné sledovať v dvoch pohľadoch – účtovnom, v ktorom môžeme porovnávať vývoj objemu poistenia medzi obdobiami a regulatórnom, slúžiacom na výpočet solventnosti poisťovní. V regulatórnom ocenení nastali výrazné zmeny od 1. januára 2016, prechodom na Solventnosť II.

Účtovné ohodnotenie technických rezerv v poistnom sektore medziročne vzrástlo o 3 %. V životnom poistení ako celku došlo k nárastu účtovnej hodnoty technických rezerv o 5 % k septembru 2016. Pri IŽP išlo o 6 %, v sumáre ostatných odvetví životného poistenia o 4 % medziročne. V neživotnom poistení poklesla celková účtovná hodnota technických rezerv o 3 %.

Pomerne výrazný rozdiel nastáva pri regulatórnom pohľade Solventnosti II. Technická rezerva za poistný sektor podľa Solventnosti II je o 8 % nižšia než pri účtovnom pohľade. Pri životnom poistení je o 7 % nižšia, a to tak v IŽP, ako aj zvyšku životného poistenia. V neživotnom poistení je ocenenie podľa Solventnosti II nižšie o 13 %. V životnom poistení zároveň dochádzalo k významným pohybom rezerv medzi jednotlivými odvetviami, keď niektoré poisťovne začali správne odčleňovať odvetvia až v priebehu roka 2016.

Odvetvie zdravotného poistenia (vrátane aktívneho zaistenia) vykazuje záporné technické rezervy v objeme -86 mil. €. To znamená, že očakávané budúce poistné (čiže okrem toho, ktoré už bolo zaplatené) je vyššie než očakávané budúce poistné plnenia a prevádzkové náklady. Ide teda o očakávaný budúci zisk poisťovní z tohto odvetvia. Výška tejto rezervy predstavuje 250 % predpísaného poistného v roku 2017. Zdá sa teda, že ide o vysoko ziskové odvetvie. Záporná rezerva sa týka 6 poisťovní.

Umiestnenie technických rezerv v poistení celkom (okrem IŽP) k septembru 2016 je primárne zastúpené investíciami do štátnych dlhopisov (52 %) **a podnikových dlhopisov** (30 %). Nasledujú peňažné prostriedky a vklady (5 %), investičné fondy (5 %), investície do nehnuteľností (4 %) a vlastného imania (3 %). Ostatné typy investícií nepresahujú podiel 1 %. Podiely jednotlivých investícií sa menili aj pod vplyvom zmeny metódy oceňovania podľa Solventnosti II.

Investície poistného sektora do dlhopisov a akcií smerujú najmä na slovenský trh (65,3 %). S podielmi do 6 % nasledujú Holandsko, Česká republika, Rakúsko, Francúzsko, Poľsko, Spojené štáty, Taliansko a Luxembursko. Ostatné krajiny sú zastúpené podielom menším ako 1 %.

Slovenské štátne dlhopisy predstavujú až 31 % všetkých investícií poistného trhu. Aj z tohto dôvodu druhý stupeň kreditnej kvality (zodpovedá ratingu A) pokrýva 54 % všetkých dlhopisov a štruktúrovaných cenných papierov. Nultému stupňu prináleží 7 %, prvému stupňu 12 %, tretiemu stupňu 20 % a štvrtému stupňu 1 %.

Dôchodkové sporenie

Starobné dôchodkové sporenie

Kumulácia majetku v dôchodkových fondoch ťahaná rastúcim objemom odvedených príspevkov

Počet sporiteľov v systéme druhého piliera dôchodkového sporenia sa v priebehu roka 2016 zvýšil o 33 tisíc a na jeho konci dosahoval úroveň 1 375 770. Nárast základne sporiteľov bol v druhej polovici roka o niečo nižší ako

počas prvej polovice a zároveň výraznejšie zaostal za prírastkom z druhého polroka 2015.

Čistá hodnota majetku v sektore starobného dôchodkového sporenia rástla pomerne rovnomerne počas celého roka 2016. Zhruba na prelome polrokov NAV dorovnala predošlý historický rekord, zaznamenaný ešte pred posledným otvorením systému, a do 31.12.2016 sa NAV zvýšila na nové maximum na úrovni 6,94 mld. €. Celkový ročný prírastok majetku predstavoval objem 639 mil. €, čo bola jedna desatina hodnoty zo začiatku roka. Porovnanie rýchlosti kumulácie majetku s predošlým rokom poznačeným mimoriadnym odlevom prostriedkov by bolo zavádzajúce. V porovnaní s rokom 2014 sa tempo rastu NAV mierne spomalilo, keďže priemerná výkonnosť dôchodkových fondov bola v roku 2016 nižšia ako v roku 2014. Objem odvedených príspevkov za kalendárny rok 2016 bol však najvyšší odkedy došlo k úprave prerozdelenia odvodov medzi prvým a druhým pilierom dôchodkového sporenia.

Takmer dve tretiny z prírastku NAV za rok 2016 sa vzťahovali na dlhopisové garantované dôchodkové fondy. V percentuálnom vyjadrení však najvýraznejšie rástol objem majetku v indexových dôchodkových fondoch, a to až o 60 %. Aj v absolútnej hodnote sa NAV indexových fondov zvýšila viac ako v akciových. Z relatívne nízkej úrovne ešte dva roky dozadu sa indexové fondy v krátkom čase dostali už na polovicu objemu akciových fondov. V zmiešaných dôchodkových fondoch NAV medziročne klesla, keďže ku koncu sledovaného obdobia zanikol ďalší z tejto skupiny fondov. Zmiešaný fond tak spravujú už len dve dôchodkové správcovské spoločnosti, čo len podčiarkuje skutočnosť, že aj celkovo bol o tieto fondy v posledných rokoch nízky záujem zo strany sporiteľov. Stabilný vývoj len s minimálnym preskupovaním trhových podielov medzi jednotlivými dôchodkovými správcovskými spoločnosťami pokračoval aj v roku 2016.

Nárast podielu dlhových cenných papierov v dlhopisových dôchodkových fondoch a akciového zastúpenia v akciových dôchodkových fondoch

Skladba majetku dlhopisových dôchodkových fondov sa v sledovanom období vyvíjala v súlade s trendom, ktorý je až na malé prerušenia možné pozorovať už od roku 2012. Jeho podstatou je postupné znižovanie relatívneho zastúpenia prostriedkov na účtoch v bankách a ďalšie posilňovanie dominancie dlhových cenných papierov v portfóliách týchto fondov. Podiel bankových vkladov klesol počas roka 2016 v priemere zo 16 % na 10 % NAV. V rovnakom čase sa dlhopisová zložka posilnila o 4 percentuálne body, čím sa k 31.12.2016 dostala na hladinu 82 % NAV. Uvedený posun v štruktúre majetku dlhopisových dôchodkových fondov bol identifikovaný nielen na agregátnej úrovni, ale aj v prípade väčšiny individuálnych fondov tohto typu. Jednou z motivácií, ktoré mohli v posledných rokoch viesť dôchodkové správcovské spoločnosti k odklonu od vkladov smerom k dlhopisom, bolo znižovanie úrokových sadzieb a snaha o dosahovanie lepších výnosov ich fondov prostredníctvom rastúcich vystavení na dlhopisovom trhu.

Podobný charakter medziročných zmien v štruktúre portfólia ako pri dlhopisových dôchodkových fondoch bol zaznamenaný aj pri zmiešaných fondoch. S tým významným rozdielom, že v ich prípade nešlo o súčasť dlhodobejšieho trendu ani plošnú zmenu naprieč individuálnymi fondmi. Okrem substitúcie medzi vkladmi a dlhopismi sa v zmiešaných dôchodkových fondoch v priemere medziročne mierne zvýšil podiel akciových investícií.

V akciových dôchodkových fondoch aj v uplynulom roku pokračoval proces ich profilácie ako jednoznačne rastovo orientovanej, ale zároveň rizikovejšej alternatívy. To znamená, že akciová zložka týchto fondov sa v priemere ďalej rozrástla o 6 percentuálnych bodov a jej podiel na celkovej

NAV v tejto skupine tak tesne prekročil dve tretiny. Kompenzáciou tohto nárastu bol pokles prostriedkov investovaných tak prostredníctvom vkladov v bankách, ako aj dlhových cenných papierov. Zvýšený záujem o investície akciovej povahy sa prejavil takmer vo všetkých fondoch tohto typu aj na individuálnej báze.

V roku 2016 vzrástla nominálna hodnota úrokových derivátov vo fondoch druhého piliera dôchodkového sporenia z nuly na 338 mil. €. Tieto nástroje sa nachádzali výlučne v dlhopisových fondoch, a aj v rámci nich boli koncentrované v malom počte fondov. Išlo o úrokové swapy a futures, ktoré boli do portfólií zaradené za účelom zaistenia úrokového rizika.

Pozvoľne pokračoval trend zvyšujúcej sa durácie dlhových cenných papierov v dlhopisových dôchodkových fondoch

Priemerná zostatková splatnosť dlhových cenných papierov za sektor ako celok pokračovala v pozvoľnom raste, keď sa z úrovne 5,1 roka na začiatku sledovaného obdobia posunula na 5,3 roka v jeho závere. Tento vývoj bol ovplyvnený situáciou v dlhopisových dôchodkových fondoch, kde okrem jedného vo všetkých ostatných zostatková splatnosť dlhopisov stúpla. Naopak, vo väčšine akciových dôchodkových fondov sa zostatková splatnosť portfólia dlhových cenných papierov v malom rozsahu skrátila. Durácia týchto nástrojov kopírovala zmeny v zostatkovej splatnosti. Ani predlžovanie týchto parametrov, spojené s prehlbovaním vystavenia voči úrokovému riziku, nezabránilo poklesu priemernej kupónovej sadzby dlhopisov o dve desatiny percentuálneho bodu na koncoročných 2,3 %.

Graf 15 Vývoj priemernej zostatkovej splatnosti dôchodkových fondov (v rokoch)

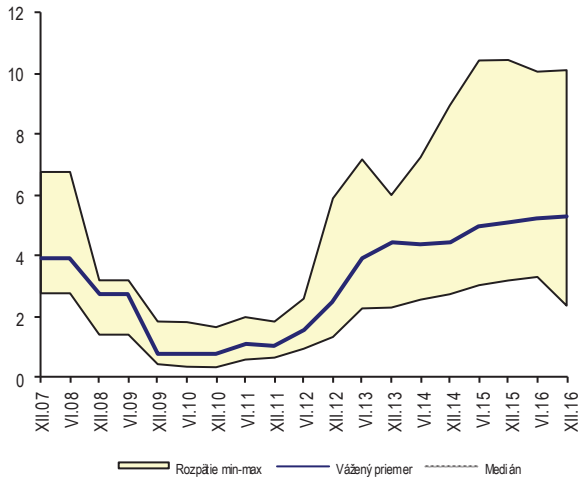

Zdroj: NBS.

Pri termínovaných vkladoch zaznamenal ukazovateľ priemernej zmluvnej splatnosti pozvoľný pokles, aj keď situácia v sektore bola v tomto ohľade heterogénna. Zároveň sa ešte ďalej pomerne výrazne zredukovala úroková sadzba, ktorá v priemere plynie dôchodkovým fondom z termínovaných vkladov uložených v bankách. Prevažná časť tejto zmeny sa odohrala ešte v prvom polroku 2016.

Podobne ako v predošlých rokoch sa aj počas roka 2016 oslabovala orientácia portfólií dôchodkových fondov na domáce aktíva. Ku dňu 31.12.2016 bol podiel aktív so slovenskou protistranou na celkovej NAV 18 %, pričom na začiatku januára to bolo ešte 22 %. Dôchodkové správcovské spoločnosti vo svojich fondoch zredukovali najmä vystavenie cez vklady v domácich bankách a v menšej miere likvidovali aj pozície v slovenských štátnych dlhopisoch. Čiastočnou kompenzáciu bol nákup domácich dlhopisov od emitentov mimo verejnej správy. Z hľadiska regionálnej štruktúry stojí za pozornosť pokles zastúpenia aktív zo strednej a východnej Európy a v druhom polroku aj dlhopisov z Talianska. Na druhej strane medziročný nárast objemu bol pozorovaný pri dlhových cenných papieroch

s domicilom v rozvíjajúcich sa krajinách a daňových rajoch, aj keď treba dodať, že aj po zvýšení tieto vystavenia nedosahujú ani 5 % NAV sektora.

Devízové vystavenia sa v uplynulom roku menili iba nevýrazne, či už na agregátnej úrovni, alebo aj v jednotlivých dôchodkových fondoch. Priemerný podiel aktív denominovaných v zahraničných menách dosahoval 5 % NAV, ale pri rastových fondoch boli tieto hodnoty podstatne vyššie, v intervale od 14 % až po 53 %.

Turbulentný vývoj na finančných trhoch počas viacerých epizód mal za následok, že hodnoty dôchodkových jednotiek sa s výnimkou dlhopisových dôchodkových fondov vyvíjali tiež pomerne volatilne. Priemerná medziročná nominálna výkonnosť meraná k 31.12.2016 bola s 9 % najvyššia v skupine indexových fondov. Výnosy akciových a zmiešaných fondov dosiahli úroveň 7,5 %, resp. 5 %. Dlhopisové fondy si pripísali nominálne zhodnotenie vo výške 1,8 %.

Zisk dôchodkových správcovských spoločností za sektor ako celok medziročne stúpol o tretinu a dosiahol 14,4 mil. €.[12] Udialo sa tak napriek tomu, že výnosy z odplát a provízií klesli, najmä kvôli nižším výnosom za zhodnotenie majetku v dôchodkovom fonde. Dôchodkové správcovské spoločnosti však výrazne zredukovali náklady na odplaty a provízie a čiastočne aj prevádzkové náklady. Všetkých šesť dôchodkových správcovských spoločností ukončilo rok 2016 s kladným hospodárskym výsledkom.

[12] Hodnotenie ziskovosti vychádza z predbežných údajov k 31.12.2016.

Doplnkové dôchodkové sporenie

Rekordné prírastky počtu účastníkov aj čistej hodnoty aktív v doplnkových dôchodkových fondoch

V roku 2016 zaznamenalo doplnkové dôchodkové sporenie zvýšenie počtu účastníkov (s nenulovou zmluvou) o viac ako 24 tisíc. Išlo o najvyšší prírastok za posledných minimálne deväť rokov. Zároveň sa tým potvrdil trend rastúceho záujmu o sporenie na dôchodok prostredníctvom tohto systému, ktorý sa začal odvíjať od konca roka 2013. Na druhej strane počet poberateľov dávok z výplatných doplnkových dôchodkových fondov mal už tretí rok po sebe zostupnú tendenciu.

Aj po stránke rastu čistej hodnoty aktív bol rok 2016 rekordný pokiaľ sa pozeráme na obdobie od transformácie systému na súčasnú podobu doplnkového dôchodkového sporenia. Celková NAV v treťom pilieri dôchodkového sporenia sa zvýšila o 164 mil. €, čím sa koncoročný stav objemu spravovaných aktív dostal na úroveň 1,71 mld. €. Pod historické maximum sa podpísal súbeh na jednej strane rastúcej čistej bilancie medzi odvedenými príspevkami a vyplatenými dávkami, a na strane druhej kladného zhodnotenia aktív v doplnkových dôchodkových fondoch. Faktor výkonnosti sa podieľal na celkovom prírastku NAV zhruba jednou štvrtinou.

Hodnota NAV sa medziročne zvýšila vo všetkých doplnkových dôchodkových fondoch s výnimkou jedného výplatného. Prírastok NAV bol rovnomerne rozložený medzi skupinu štyroch veľkých fondov s vyváženou investičnou stratégiou a skupinu ostatných menších príspevkových fondov. Po útlme v predošlom roku nastala výraznejšia akcelerácia tempa kumulácie prostriedkov vo vyvážených doplnkových príspevkových fondoch na úroveň 7 %. Objem aktív doplnkových dôchodkových fondov iného zamerania, najmä rastových a konzervatívnych,

pokračoval vo vysokej dynamike z minulosti a v sledovanom období sa zväčšil o štvrtinu.

V doplnkových dôchodkových fondoch akciového a vyváženého zamerania vzrástol podiel akciových investícií

Najväčšie zmeny v štruktúre aktív nastali počas roka 2016 v doplnkových dôchodkových fondoch s rastovým zameraním. Podiel akciových investícií na ich celkovej NAV vzrástol z 39 % až na úroveň 46 %. Prevažná časť z toho pripadala na podielové listy a ETF akciového zamerania. Doplnkové dôchodkové spoločnosti nakupovali tieto nástroje najmä počas prvého polroka 2016, naopak v posledných mesiacoch sa situácia otočila a realizované boli aj čiastočné odpredaje. Medziročne došlo aj k posilneniu dlhopisovej zložky portfólia rastových doplnkových dôchodkových fondov v pomere k ich NAV, a to v rozsahu 7 percentuálnych bodov. Takmer celé zvýšenie vystavenia voči dlhopisovým trhom sa dosiahlo nepriamo prostredníctvom investičných fondov dlhopisového charakteru, ktoré mali dovtedy iba okrajové zastúpenie v sektore doplnkového dôchodkového sporenia. Súčasný nárast podielu dlhových aj kapitálových nástrojov v skladbe aktív rastových doplnkových dôchodkových fondov bol uskutočnený na úkor poklesu váhy prostriedkov umiestnených na vkladoch v bankách z 34 % NAV na 23 % NAV. Aj keď popísané pohyby v štruktúre aktív boli pomerne výrazné, nevymykali sa z rámca pravidelnej fluktuácie, ktorá dlhodobo sprevádza nastavenie investičného mixu v tejto skupine doplnkových dôchodkových fondov.

Doplnkové dôchodkové fondy s vyváženou investičnou stratégiou tiež zaznamenali medziročné zvýšenie podielu akciového vystavenia, aj keď v relatívne malom rozsahu, o dva percentuálne body NAV. Na konci roka 2016 sa tak zastúpenie tejto zložky nachádzalo na úrovni 20 %, pričom v priebehu roka dosahovalo ešte o niečo vyššie hodnoty. Podobnosť s rastovými doplnkovými dôchodkovým fondmi bola aj v tom, že sa zvýšilo využitie investičných fondov dlhopisovej orientácie. Keďže ale vyvážené doplnkové dôchodkové fondy znížili držbu individuálnych dlhových cenných papierov, celkové vystavenie voči dlhopisovým trhom sa v nich dokonca v minimálnej miere zredukovalo.

V konzervatívnych doplnkových dôchodkových fondoch sa zvýšila váha bankových vkladov, takže k 31.12.2016 tesne presiahla štvrtinu celkových aktív, pričom na začiatku sledovaného obdobia to bolo 18 % NAV. Komplementárne k tomu sa znížili investície do dlhopisových nástrojov. Podobne aj v štruktúre aktív doplnkových výplatných fondov sa mierne zvýšila časť prostriedkov umiestnených na vkladoch v bankách.

Veľké doplnkové dôchodkové fondy potiahli sektorový priemer zostatkovej splatnosti nahor, napriek poklesu tohto ukazovateľa vo väčšine ostatných fondov

Vývoj zostatkovej splatnosti dlhových cenných papierov bol v uplynulom roku heterogénny. Na jednej strane došlo k nárastu váženého priemeru toho ukazovateľa za celý sektor o štvrtvrte roka, čím sa podporil dlhodobejší trend a historické maximum sa opäť posunulo na novú úroveň 6,4 roka. Tento priemer bol však ťahaný nahor malou skupinou individuálnych doplnkových dôchodkových fondov. Naproti tomu viacerým fondom sa zostatková splatnosť znižovala, čo sa premietlo do poklesu mediánovej hodnoty v rámci sektora. Pomerne signifikantný bol aj nárast rozpätia medzi minimálnou a maximálnou hodnotou pre individuálne fondy.

Pri zmluvnej splatnosti termínovaných vkladov bol nárast sektorového priemeru o tri mesiace na štvrtvrte roka v súlade so zvyšujúcimi sa hodnotami vo väčšine doplnkových dôchodkových fondov na individuálnej úrovni. Ešte jednoznačnejšie bolo zostupné smerovanie

úrokových sadzieb na termínovaných vkladoch, ktoré sa znížili vo všetkých fondoch, kde sa tieto vklady vyskytovali. Priemerná hodnota sa medziročne zmenšila z 0,37 % na úroveň 0,22 %.

Doplnkové dôchodkové fondy sa v sledovanom období zbavovali slovenských štátnych dlhopisov a ich objem v sektore klesol o jednu štvrtinu. Výrazné zníženie vystavenia bolo zaznamenané aj voči nemeckým a českým štátnym dlhopisom. Naopak výskyt dlhopisov emitovaných vládami Talianska a Španielska sa v portfóliách doplnkových dôchodkových fondov nezanedbateľne zvýšil.

Podiel investícií (okrem derivátových) denominovaných v cudzích menách sa medziročne v priemere mierne zvýšil a ku koncu roka tak dosahoval takmer jednu štvrtinu celkových aktív. V skupine vyvážených a rastových doplnkových dôchodkových fondov bola táto hodnota ešte o niečo vyššia.

Celkové priemerné nominálne zhodnotenie aktív za kalendárny rok 2016 dosiahlo v rámci celého sektora 2,6 %, čo bolo zároveň totožné s výkonnosťou v podmnožine vyvážených doplnkových dôchodkových fondov. Najviac, o 4,7 %, si prilepšili účastníci v rastovo zameraných fondoch. Priemerný výnos konzervatívnych príspevkových fondov a výplatných fondov bol na úrovniach 0,8 %, resp. 0,1 %.

Sumárny hospodársky výsledok doplnkových dôchodkových spoločností za rok 2016 bol s hodnotou 2,3 mil. € o 62 % nižší ako v roku 2015.[13] Ziskovosť v sektore sa znížila už tretí rok v rade. V aktuálnom sledovanom období ide tento pokles v rozhodujúcej miere na úkor prepadu výnosov za zhodnotenie majetku v doplnkovom dôchodkovom fonde. Mierne kompenzujúcim elementom bolo zníženie prevádzkových nákladov.

Kolektívne investovanie

V kolektívnom investovaní naďalej rástol objem spravovaných aktív, ale pomalšie ako v minulých rokoch

Objem spravovaných aktív v sektore kolektívneho investovania na Slovensku sa v roku 2016 rozšíril o 341 mil. €, čo v prepočte k počiatočnej hodnote predstavovalo rast vo výške troch percent. Séria nepretržitej expanzie na základe veľkosti NAV sa tak natiahla na 5 kalendárnych rokov. Zároveň však išlo o jednoznačne najmenší absolútny aj relatívny nárast v danom časovom intervale. V porovnaní s rokom 2015 bol tento prírastok polovičný, a oproti rokom 2013 a 2014 takmer len tretinový. Ešte výraznejšie spomalenie rastového trendu sa dostavilo pri samotnom dopyte klientov po investovaní do podielových fondov distribuovaných na Slovensku. Čisté predaje podielových listov sa v roku 2016 prepadli na menej ako štvrtinu voči predchádzajúcemu roku. Negatívny rozdiel medzi výškami prírastkov NAV bol však utlmený zásluhou pomerne dobrej výkonnosti podielových fondov v aktuálnom sledovanom období.

Celková medziročná zmena objemu spravovaných aktív bola rozdelená medzi tuzemské a zahraničné podielové fondy v pomere 189 mil. € ku 152 mil. €, čím sa obnovil v predošlom roku porušený vzor, že tuzemské podielové fondy predbiehajú tie zahraničné, pokiaľ ide o veľkosti absolútnych nárastov. Napriek tomu, kým pre tuzemskú časť sektora išlo v historickom meradle o jeden zo slabších rokov, tak pre zahraničné podielové fondy to bol naopak tretí najlepší výsledok od roku 2007.

V tuzemskom sektore došlo k miernemu vyrovnaniu trhových podielov medzi jednotlivými správcovskými spoločnosťami.

[13] Hodnotenie ziskovosti vychádza z predbežných údajov k 31.12.2016.

Ako jediná zaznamenala pokles NAV vo svojich podielových fondoch správcovská spoločnosť s vedúcim postavením na trhu, pokiaľ ide o tento ukazovateľ. Hodnota aktív zverená ostatným správcovským spoločnostiam sa medziročne zvýšila v rozmedzí od 3 % do 22 %. Ponuka tuzemských podielových fondov sa za prvých sedem mesiacov roka 2016 rozšírila o 3, ale v ďalšej fáze 4 fondy zanikli.

Redemácie od inštitúcií finančného sektora negatívne ovplyvnili vývoj NAV na začiatku roka, v ďalšom období však už dominoval prílev prostriedkov od domácností

Najdôležitejším faktorom nárastu objemu aktív tuzemských podielových fondov bolo v sledovanom období nominálne zhodnotenie investícií. S hodnotou 85 mil. € sa čisté predaje podieľali na celkovej zmene NAV menej ako polovičným podielom, čo je v kontraste s minulými rokmi, keď predstavovali ťažiskový element rastového trendu.

Z hľadiska vývoja čistých predajov v tuzemských podielových fondoch možno rok 2016 rozdeliť na tri fázy. Prvé tri mesiace sa niesli v znamení redemácií, počas ktorých klienti vybrali z týchto fondov v čistom viac ako 120 mil. €. Hoci tieto odpredaje prebiehali počas a tesne po globálnom prepade akciových trhov, nedá sa konštatovať, že by v tejto súvislosti plošne klesol dopyt po investovaní do týchto fondov. Vykázané odlevy reprezentovali iba zníženie krížových investícií medzi tuzemskými podielovými fondmi navzájom a špecifickú situáciu v jednom fonde, ktorý zaznamenal výraznejšie redemácie zo strany bánk. Prístup domácností bol v prvom štvrťroku vyčkávací a svoje vystavenie voči tuzemským podielovým fondom udržovali na približne konštantnej úrovni. Nasledujúce obdobie od apríla do júla sa čisté predaje tuzemských podielových fondov väčšinou pohybovali okolo nuly, s výnimkou dočasného návratu výpredajov podielových listov v júni. Pozvoľný nárast dopytu domácností bol negatívne kompenzovaný sťahovaním prostriedkov zo strany finančného sektora. V tretej fáze trvajúcej od augusta až do konca roka sa relatívny optimizmus na finančných trhoch aj z pohľadu ekonomického vývoja zrejme premietol aj do výraznejšieho obnovenia záujmu o investovanie prostredníctvom tuzemských podielových fondov. Čisté predaje v každom z týchto mesiacov dosiahli úroveň okolo 50 mil. € a opäť to boli domácnosti, ktoré udávali tento trend.

Peniaze klienti smerovali do zmiešaných a realitných podielových fondov a vyberali z dlhopisových fondov, čo kopírovalo situáciu z roku 2015

Graf 16 Zmena NAV a čisté predaje podľa kategórie tuzemských podielových fondov (mil. €)

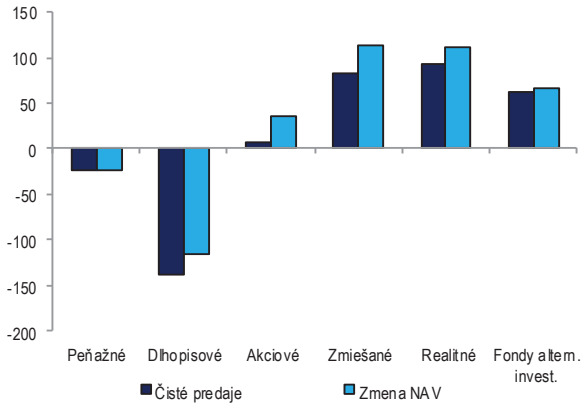

Zdroj: NBS.

Dvoma najpredávanejšími kategóriami tuzemských podielových fondov boli realitné a zmiešané fondy, s čistou ročnou bilanciou 93 mil. €, resp. 84 mil. €. Zároveň dosiahli aj najväčší nárast NAV, a to v oboch prípadoch podobne, vo výške niečo cez 110 mil. €. Kým pre realitné fondy to znamenalo opätovnú akceleráciu rastového trendu, tempo kumulácie prostriedkov v zmiešaných fondoch sa spomalilo. S určitým odstupom potom nasledovali podielové fondy alternatívnych investícií, kde sa kladné predaje podielových

listov premietli do zvýšenia NAV o 67 mil. €. Nárast objemu aktív o 35 mil. € zaznamenali ešte aj akciové fondy, avšak najmä zásluhou ich výkonnosti, keďže prílev nových prostriedkov bol v sledovanom období iba minimálny. Medzi kategórie podielových fondov, ktoré čelili v roku 2016 poklesu dopytu, sa zaradili primárne dlhopisové fondy. Redemácie dlhopisových podielových fondov boli koncentrované do prvej polovice roka, keď z nich odtieklo zhruba štvrť miliardy eur. Zmena sentimentu investorov v druhom polroku a kladné zhodnotenie aktív však napokon zmiernili medziročný pokles NAV v tejto skupine fondov na 116 mil. €. Podobne ako v predošlých rokoch skončili so zápornými čistými predajmi aj peňažné podielové fondy.

Všetky tie kategórie tuzemských podielových fondov, v ktorých v priemere nastala významnejšia medziročná zmena v štruktúre aktív, sa vyznačovali poklesom podielu vkladov v bankách. V akciových a zmiešaných fondoch sa namiesto toho posilnilo zastúpenie akcií a podielových listov. Realitné fondy vykázali ďalšie prehĺbenie vystavenia voči trhu nehnuteľností a vo fondoch alternatívnych investícií vzrástla dlhopisová zložka.

Pre zahraničné podielové fondy predávané v SR začal tiež rok 2016 miernym poklesom objemu aktív a až následne sa obnovil rastový trend, s akceleráciou v poslednom štvrťroku. Odlišný oproti tuzemským podielovým fondom bol však vývoj z pohľadu jednotlivých kategórií. Jednoznačne najviac, o 92 mil. €, sa zvýšila čistá hodnota aktív akciových fondov. Za nimi nasledovali s prírastkom 28 mil. € dlhopisové fondy. V ostatných kategóriách s výnimkou peňažných bola medziročná zmena NAV tiež kladná, ale vo vzťahu k celkovému nárastu zahraničných podielových fondov relatívne nevýznamná.

Priemerné medziročné nominálne zhodnotenie za všetky tuzemské aj zahraničné podielové fondy distribuované v SR sa nachádzalo na úrovni 2,7 %. Z pohľadu výkonnosti bol tak rok 2016 priaznivejší v porovnaní s predošlým rokom. Kladný výnos zaznamenali aj všetky kategórie podielových fondov jednotlivo. Najviac, takmer 7 %, zarobili v priemere podielnici akciových fondov. Na opačnej strane spektra s výnosom iba tesne nad nulou skončili peňažné podielové fondy. Priemerné výkonnosti zvyšných kategórií boli zoskupené v pomerne úzkom pásme od 1,5 % do 3,9 %.

Celkový zisk správcovských spoločností za rok 2016 bol s hodnotou 19,2 mil. € nižší oproti predošlému roku o jedno percento. Toto porovnanie však bolo výrazne ovplyvnené jednou správcovskou spoločnosťou, ktorá zaznamenala prudký prepad ziskovosti, ostatným správcovským spoločnostiam sa naopak medziročne hospodárenie zlepšilo.

3 INDIKÁTORY OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

Všeobecné poznámky:

Vyjadrenie 31.12.2015 = 1 pri indexe znamená, že príslušný index bol normovaný takým spôsobom, že k uvedenému dátumu (31.12.2015) bola jeho hodnota 1.

Indikátory rizík plynúcich z makroekonomického prostredia

P1 Indikátor sentimentu (PMI) v priemysle vo vybraných ekonomikách

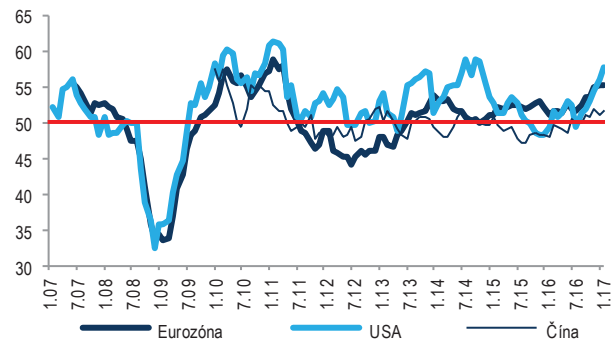

Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Definícia indikátora je v časti Terminológia a skratky.

P2 Indikátor sentimentu (PMI) v službách vo vybraných ekonomikách

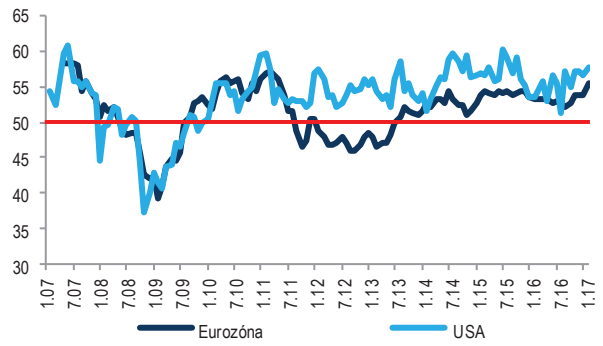

Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Definícia indikátora je v časti Terminológia a skratky.

P3 Indikátory spotrebiteľskej dôvery v USA

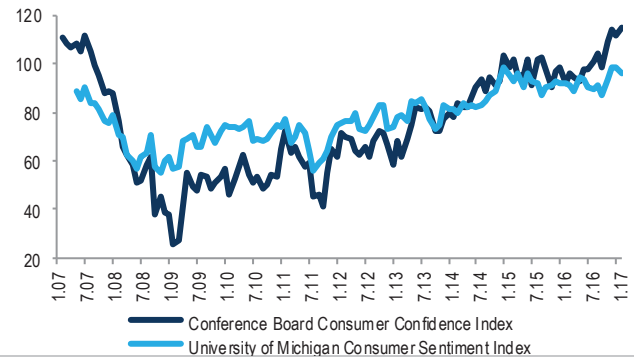

Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Na grafe sú zobrazené indexy spotrebiteľskej dôvery v USA zostavované dvoma rôznymi inštitúciami.

P4 Indikátory ekonomického sentimentu v eurozóne

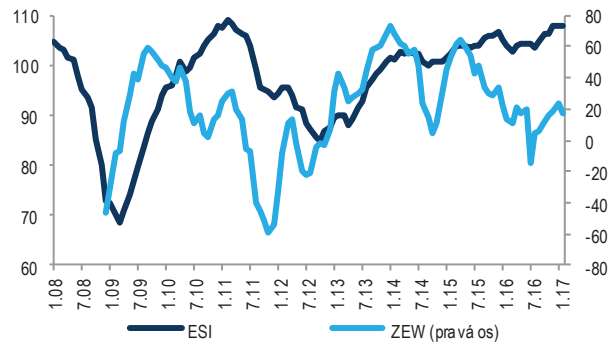

Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Definícia indikátorov je v časti Terminológia a skratky.

P5 Vývoj miery nezamestnanosti vo vybraných ekonomikách (%)

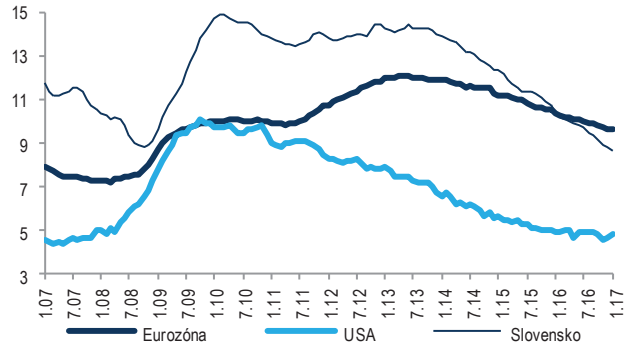

Zdroj: Eurostat, Bureau of Labor Statistics.
Poznámka: Sezónne očistené.

P6 Vývoj spotrebiteľskej inflácie vo vybraných ekonomikách (%)

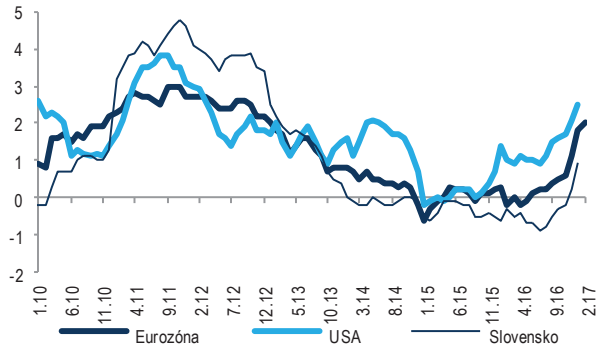

Zdroj: Eurostat, Bureau of Labor Statistics.
Poznámka: Medziročné zmeny indexu spotrebiteľských cien v percentách.

P7 Indexy vývoja priemyselnej produkcie vo vybraných ekonomikách

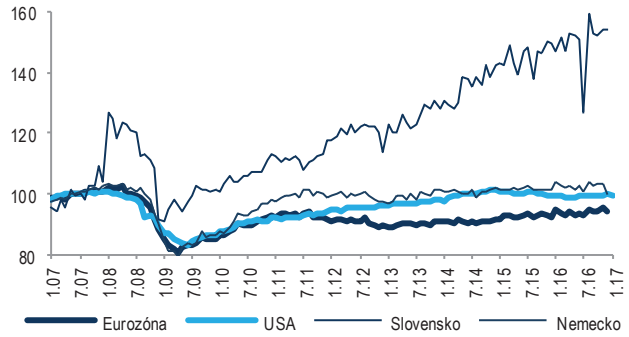

Zdroj: Eurostat, US Federal Reserve.
Poznámky: Rebalansované (priemer 2007=100).
Sezónne očistené.

P8 Indexy vývoja maloobchodného predaja vo vybraných ekonomikách

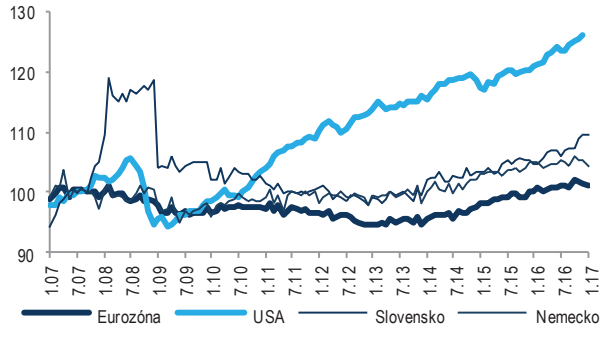

Zdroj: Eurostat, US Department of Commerce.
Poznámky: Rebalansované (priemer 2007=100).
Sezónne očistené.

P9 Saldo verejných financií za rok 2015 v krajinách EÚ (%)

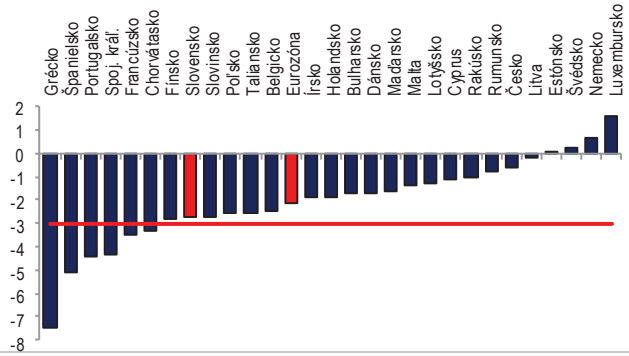

Zdroj: Eurostat.
Poznámka: Saldo vyjadrené ako podiel na HDP v percentách.

P10 Hrubý štátny dlh v 3. štvrťroku 2016 v krajinách EÚ (%)

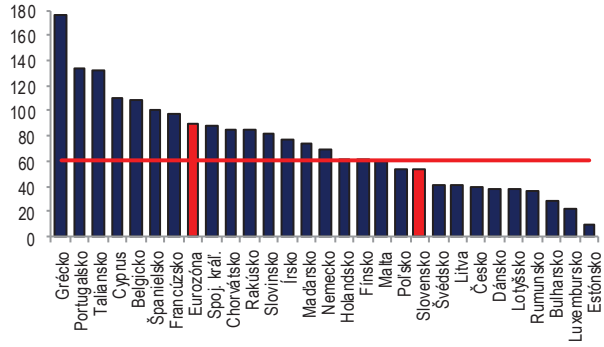

Zdroj: Eurostat.
Poznámka: Hrubý dlh vyjadrený ako podiel na HDP v percentách.

Indikátory rizík plynúcich z finančných trhov

P11 Indexy vývoja cien komodít (31.12.2015 = 1)

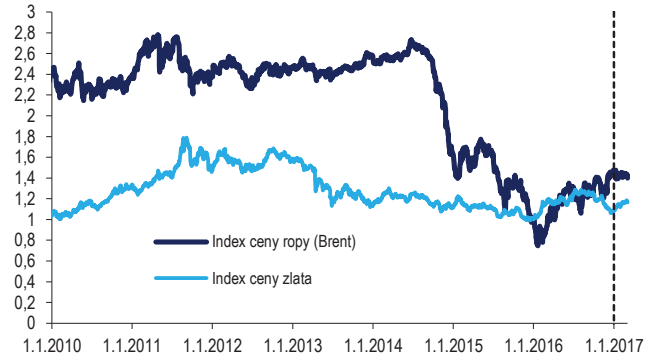

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P12 Indexy vývoja výmenných kurzov (31.12.2015 = 1)

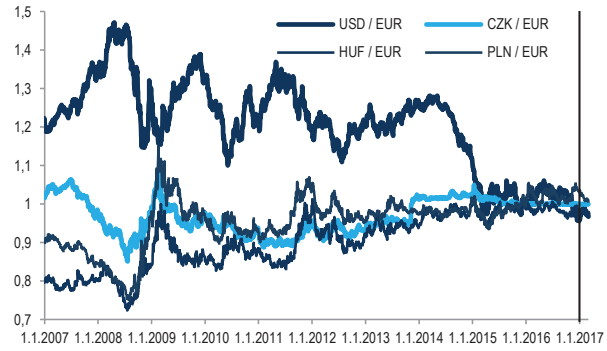

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P13 Indexy vývoja akciových indexov (31.12.2015 = 1)

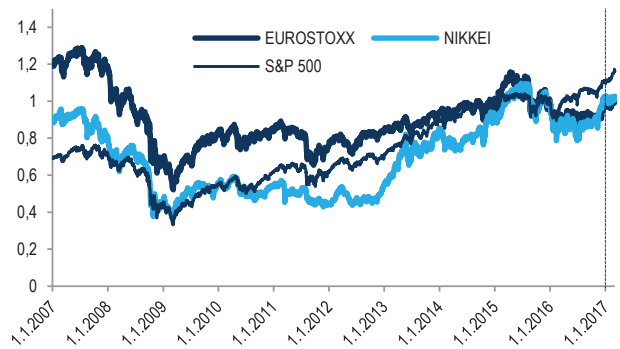

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P14 Indexy cien akcií materských spoločností 5 najväčších domácich bánk (31.12.2015 = 1)

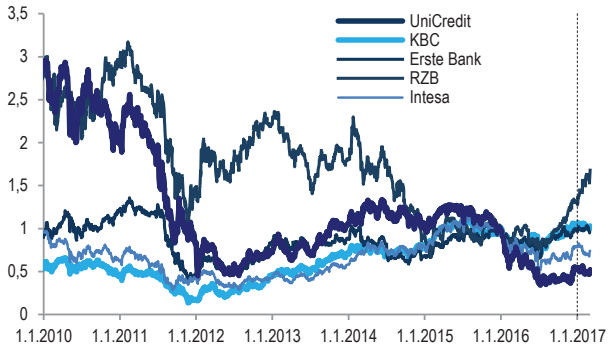

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P15 Strmosť výnosovej krivky vo vybraných ekonomikách

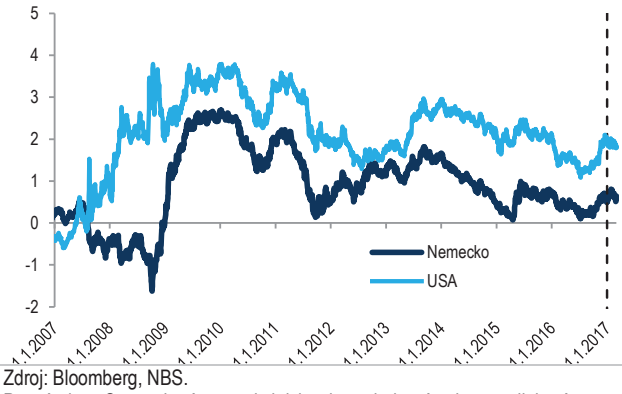

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámka: Strmosť výnosovej krivky je vyjadrená ako rozdiel výnosu do splatnosti 10-ročných a 3-mesačných vládnych dlhopisov.

P16 Volatilita akciových indexov

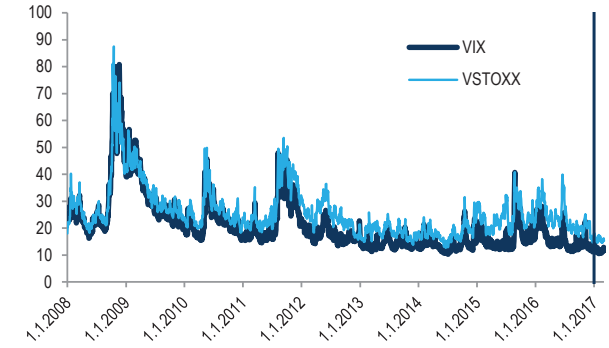

Zdroj: Bloomberg.

P17 Vývoj indexov CDS spreadov (v b. b.)

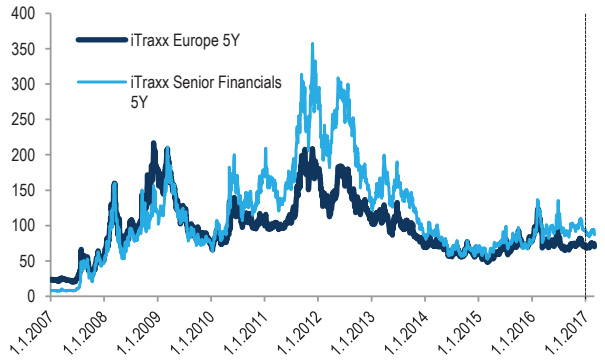

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P18 Vývoj CDS materských spoločností najväčších slovenských bánk (v b. b.)

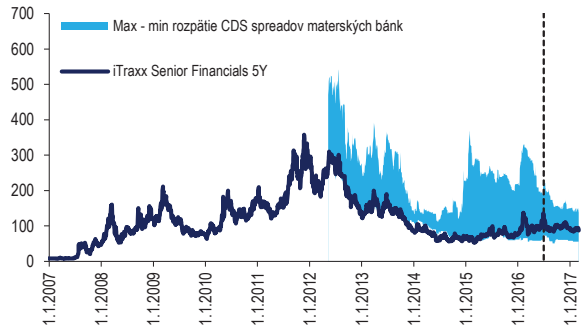

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P19 Vývoj 3-mesačných sadzieb a OIS spreadu (v %, resp. v p. b.)

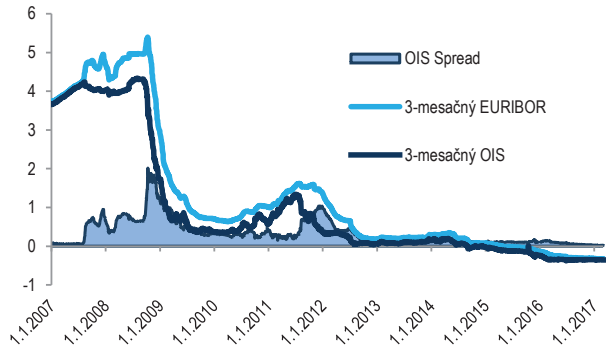

Zdroj: Bloomberg, NBS.

P20 Vývoj cien swapov naviazaných na infláciu

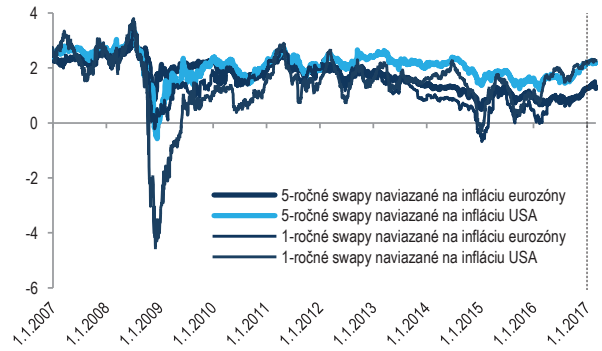

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámka: Cena swapov naviazaných na infláciu je definovaná v časti Terminológia a skratky.

P21 Kreditné spready 5-ročných štátnych dlhopisov s vyššou mierou rizika (v p. b.)

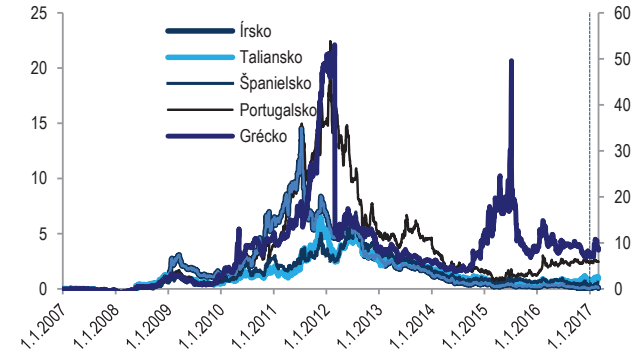

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený rozdiel výnosu päťročných dlhopisov emitovaných jednotlivými krajinami a 5-ročnej OIS sadzby, ktorá reprezentuje úrokovú sadzbu na 5-ročné obdobie s nízkou mierou kreditného rizika.

P22 Kreditné spready 5-ročných štátnych dlhopisov krajín strednej Európy a Nemecka

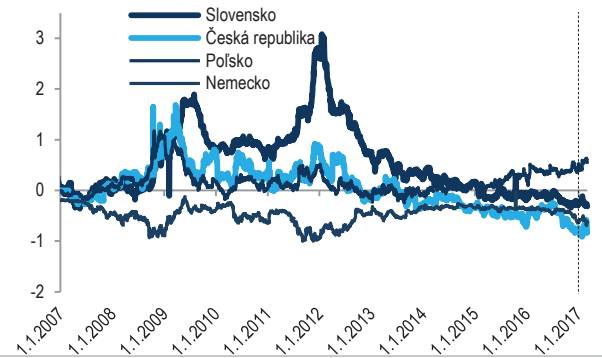

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Na grafe je zobrazený rozdiel medzi percentuálnym výnosom 5-ročných štátnych dlhopisov denominovaných v domácej mene jednotlivých krajín a 5-ročnou swapovou sadzbou pre príslušnú menu. Hodnoty sú uvedené v p. b.

Indikátory kreditného rizika podnikov

P23 Export a podnikateľské prostredie

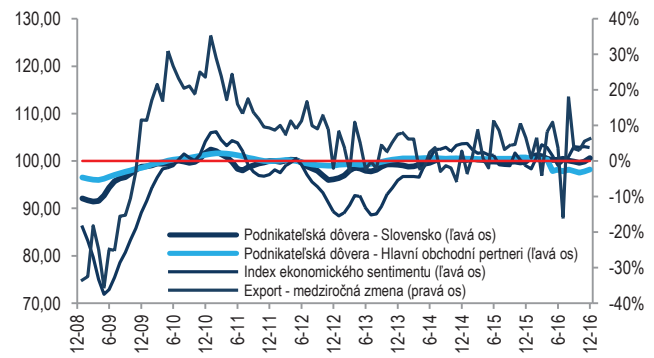

Zdroj: NBS, OECD, ŠÚ SR.

P24 Export a tržby podnikov

Zdroj: ŠÚ SR, OECD, NBS.

P25 Úroveň tržieb vo vybraných odvetviach v porovnaní s obdobím 06/2007-06/2008

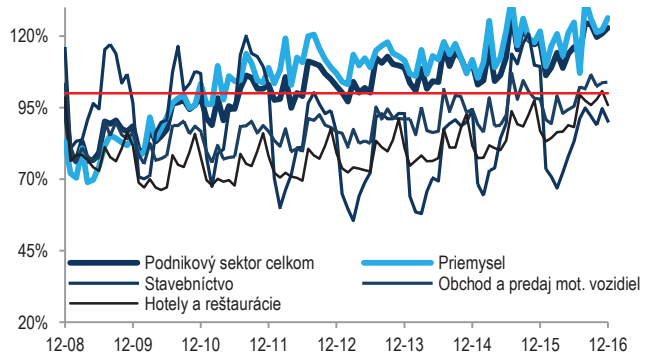

Zdroj: ŠÚ SR.

P26 Vývoj úverov a tržieb v podnikovom sektore

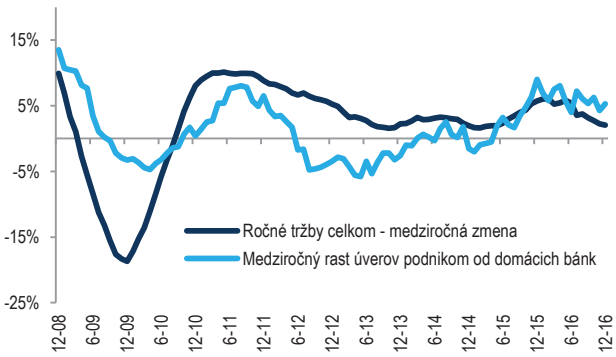

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

P27 Úrokové rozpätia pri nových úveroch podnikom

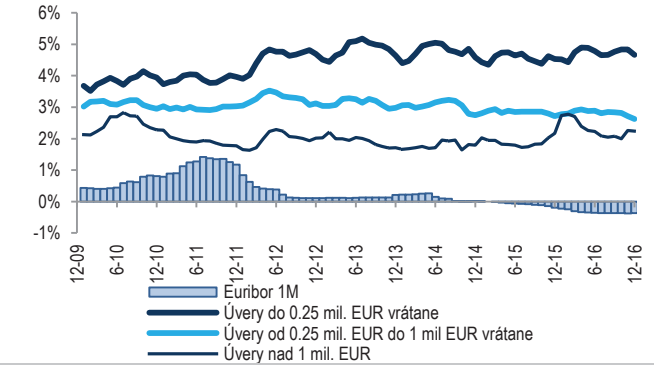

Zdroj: NBS, EBF.
Poznámka: Rozpätie je definované ako rozdiel mesačnej sadzby EURIBOR a priemernej sadzby na nové úvery príslušnej kategórie

P28 Zlyhané úvery a miery zlyhania

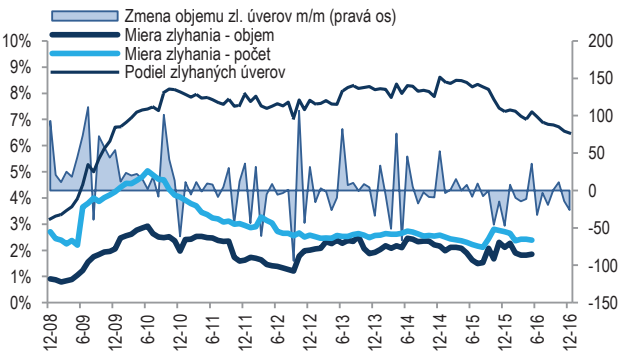

Zdroj: NBS.
Poznámka: Miery zlyhania predstavujú podiel počtu/objemu úverov, ktoré prešli z kategórie nezlyhané do kategórie zlyhané v priebehu ročného horizontu, ku počtu/objemu úverov v kategórii nezlyhané na začiatku ročného horizontu. Hodnoty na pravej osi sú mil. €.

P29 Úvery v riziku

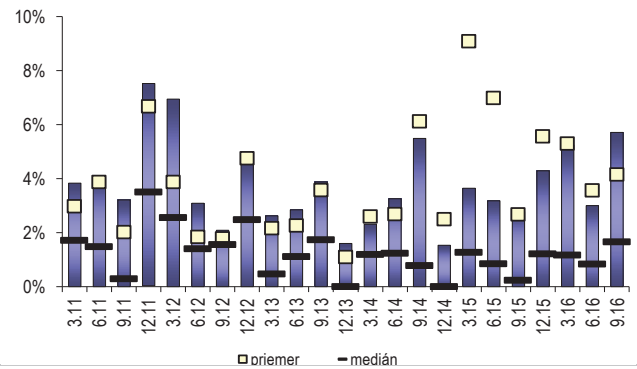

Zdroj NBS.
Poznámka: Zobrazené je medzikvartilové rozpätie.

P30 Úverové zaťaženie – rozklad na zložky

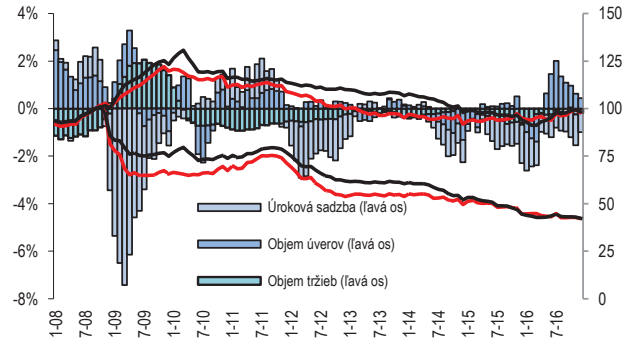

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.
Poznámka: Hodnoty na pravej osi sú v mil. €.

P31 Komerčné nehnuteľnosti: Ceny a obsadenosť v kancelárskom segmente

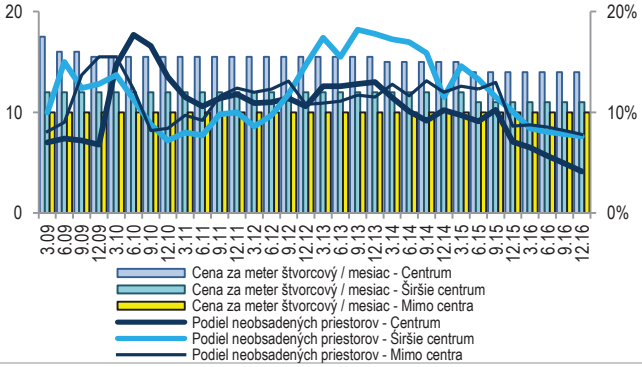

Zdroj: CBRE, NBS.
Poznámka: Údaje popisujú vývoj cien a obsadenosť v Bratislave.

P32 Komerčné nehnuteľnosti: Predaje v rezidenčnom segmente – nové byty

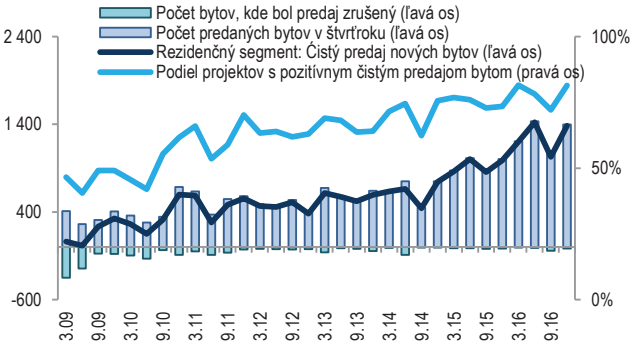

Zdroj: Lexxus, a. s., NBS.
Poznámka: Údaje popisujú vývoj v Bratislave.

P33 Porovnanie bilancie a tržieb podnikov

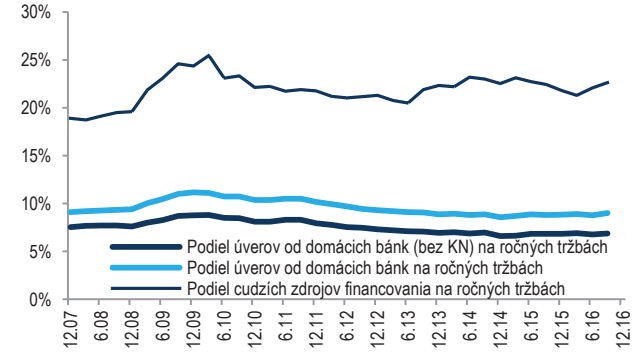

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

P34 Štruktúra záväzkov nefinančných spoločností

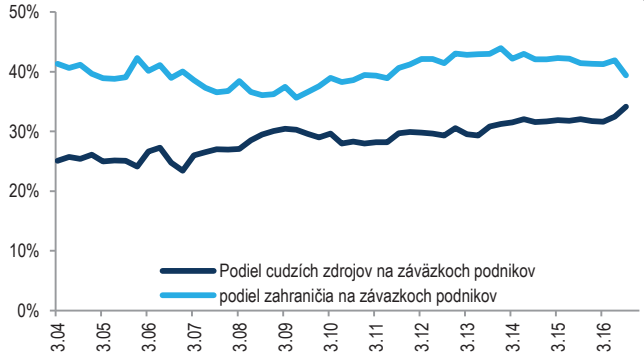

Zdroj: NBS.

Indikátory kreditného rizika domácností

P35 Medziročný rast úverov retailu

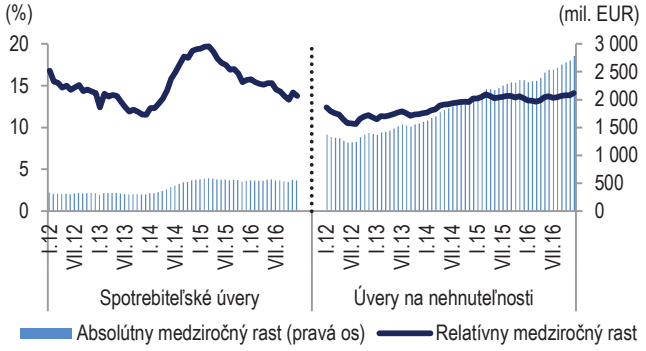

Zdroj: NBS.

P36 Zadlženosť domácností na Slovensku a vo vybraných štátoch

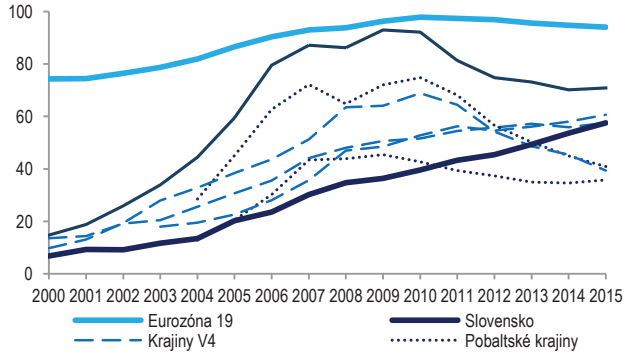

Zdroj: Eurostat.
Poznámka: Ukazovateľ sa vypočíta ako podiel celkového dlhu domácností na disponibilnom príjme v %.

P37 Koncentrácia trhu retailových úverov

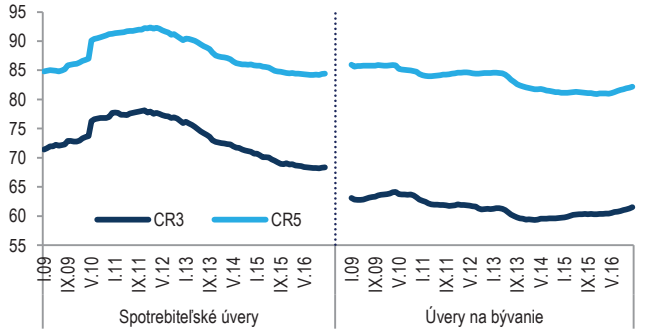

Zdroj: NBS.
Poznámka: Hodnoty predstavujú podiel na stave úverov troch/piatich bánk s najväčším portfóliom príslušného typu retailového úveru.

P38 Pomer objemu úverov k hodnote zabezpečenia (LTV) na novej produkcii (%)

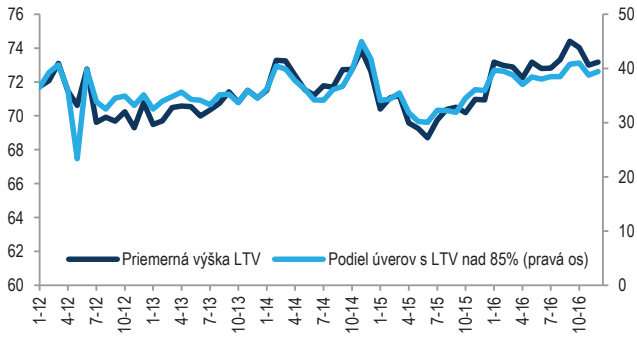

Zdroj: NBS.
Poznámka: Ukazovateľ je definovaný v časti Terminológia a skratky.

P39 Čisté miery zlyhania retailových úverov

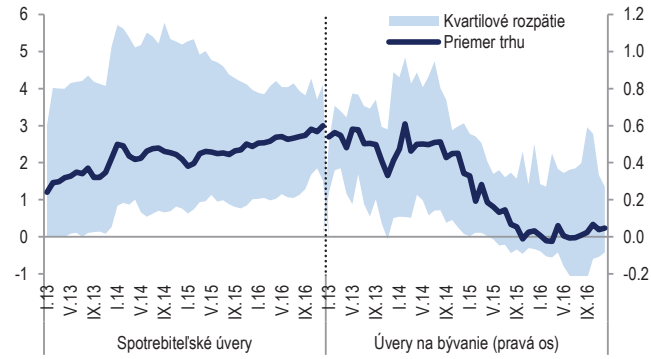

Zdroj: ŠÚ SR.
Poznámka: Čistá miera zlyhania predstavuje podiel čistej zmeny objemu zlyhaných úverov za 12 mesiacov na stave úverov na začiatku obdobia. Čitateľ je očistený aj o vplyv odpisov a odpredajov.

P40 Podiel zlyhaných retailových úverov

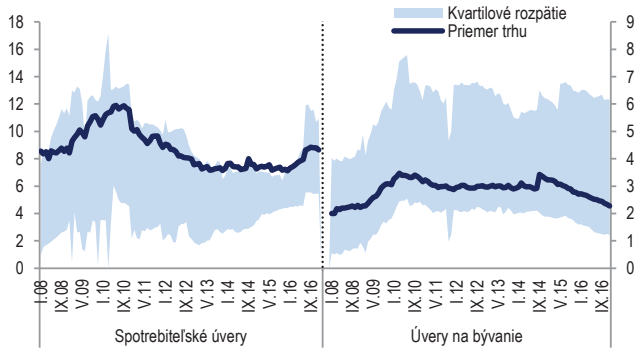

Zdroj: NBS.

P41 Index spotrebiteľskej dôvery a jeho zložky

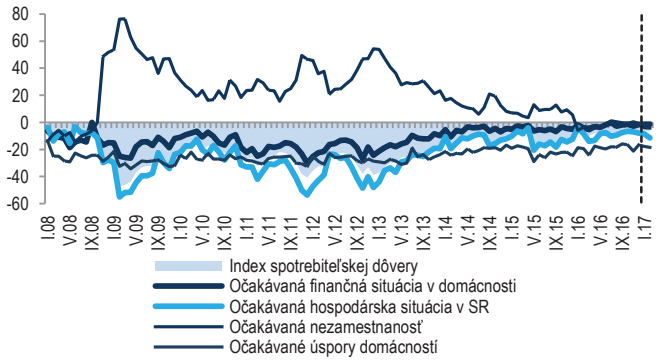

Zdroj: ŠÚ SR.

P42 Stav počtu nezamestnaných podľa príjmových skupín

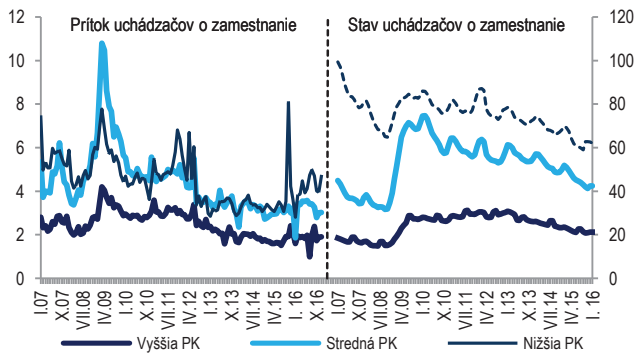

Zdroj: ÚPSVaR.
Poznámka: Na ľavej a pravej osi sú počty uchádzačov o zamestnanie v tis. osôb. Príjmové kategórie sú definované v časti Terminológia a skratky.

P43 Index reálnych miezd podľa vybraných odvetví

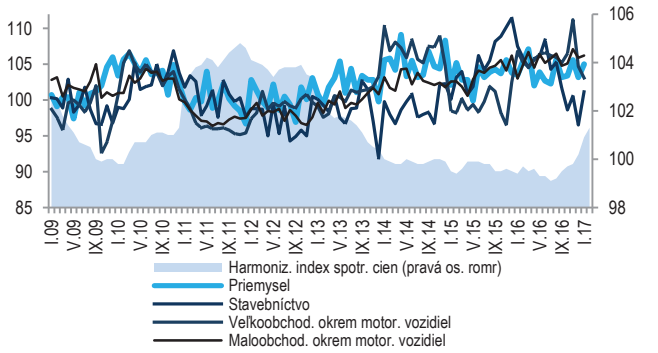

Zdroj: ŠÚ SR.

P44 Index dostupnosti bývania (31.3.2004 = 100)

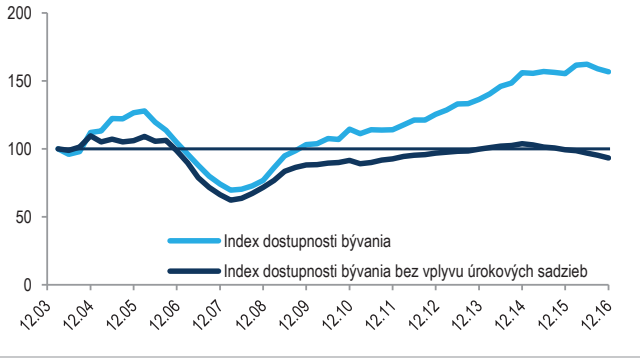

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.
Index dostupnosti bývania je definovaný v časti Terminológia a skratky.

Indikátory trhových rizík a rizika likvidity

P45 Value at Risk pri investíciách do rôznych typov finančných nástrojov

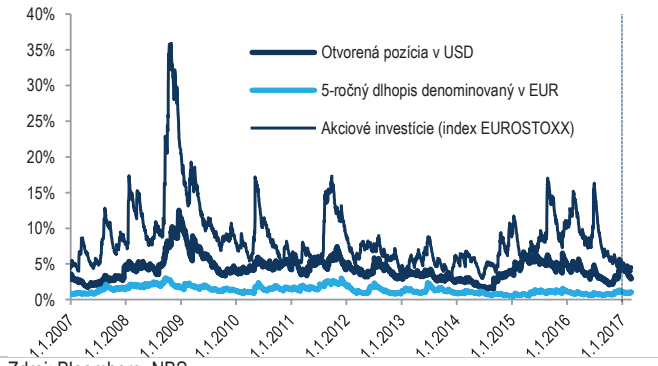

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z danej investície), ktorá by s pravdepodobnosťou 99 % nemala byť prekročená počas 10 dní. Táto strata bola vypočítaná na základe výpočtu volatility rizikových faktorov pomocou exponenciálne vážených kĺzavých priemerov.

P46 Citlivosť na jednotlivé typy rizík v sektore bánk

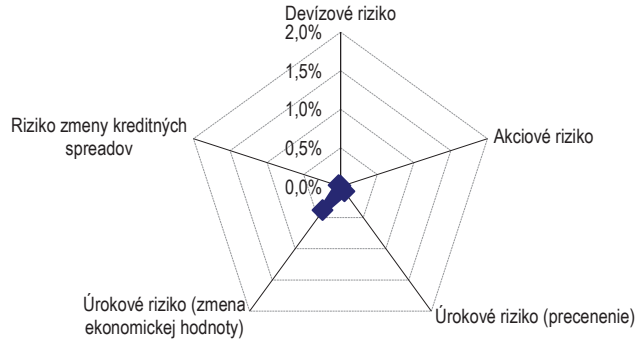

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z aktív) v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky.
Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2015, tmavomodrá 31. decembru 2016.

P47 Citlivosť na jednotlivé typy rizík v sektore fondov DSS

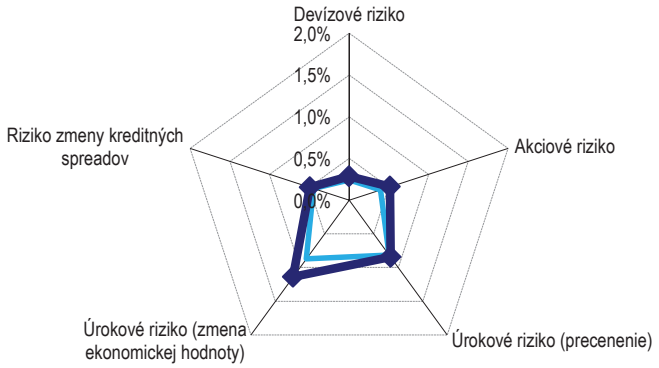

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z NAV) v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky. Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2015, tmavomodrá 31. decembru 2016.

P48 Citlivosť na jednotlivé typy rizík v sektore fondov DDS

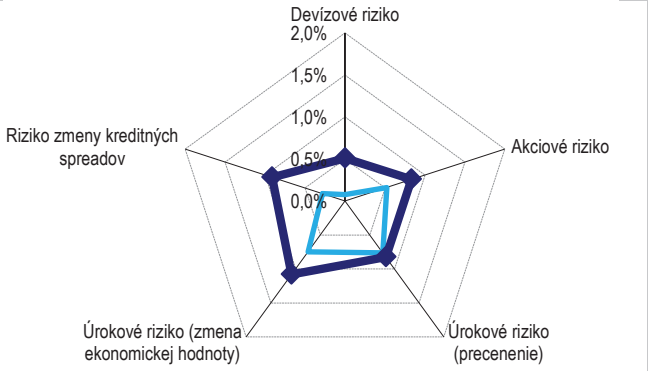

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z NAV) v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky. Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2015, tmavomodrá 31. decembru 2016.

P49 Citlivosť na jednotlivé typy rizík v sektore kolektívneho investovania

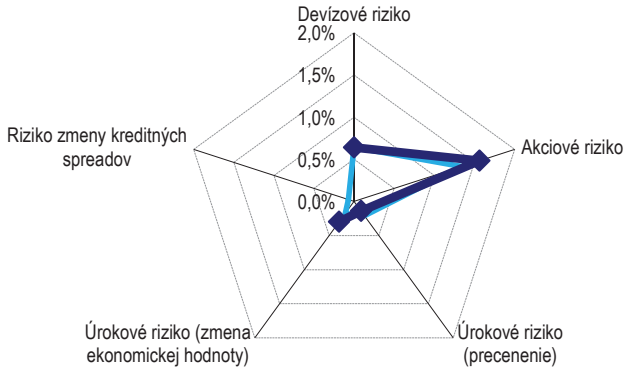

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z NAV) v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky. Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2015, tmavomodrá 31. decembru 2016.

P50 Citlivosť aktív poisťovní na jednotlivé typy rizík

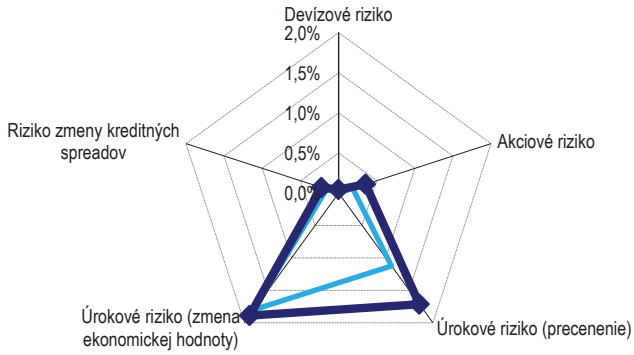

Zdroj: Bloomberg, NBS.
Poznámky: Údaje vyjadrujú percentuálny pokles hodnoty aktív v prípade jednotlivých scenárov analýzy senzitívnosti. Analýza senzitívnosti je bližšie popísaná v časti Terminológia a skratky. Svetlomodrá čiara vyjadruje údaje k 31. decembru 2015, tmavomodrá 31. decembru 2016.

P51 Ukazovateľ úvery ku vkladom

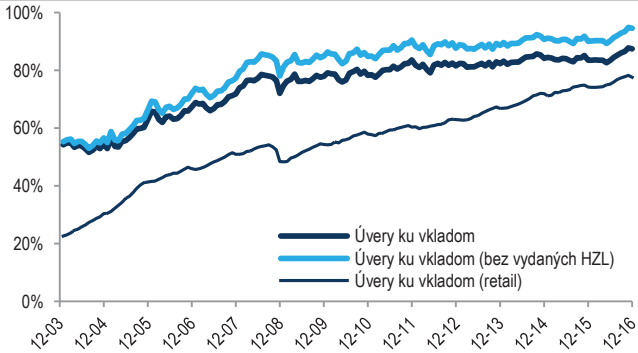

Zdroj: NBS.

P52 Ukazovateľ likvidných aktív

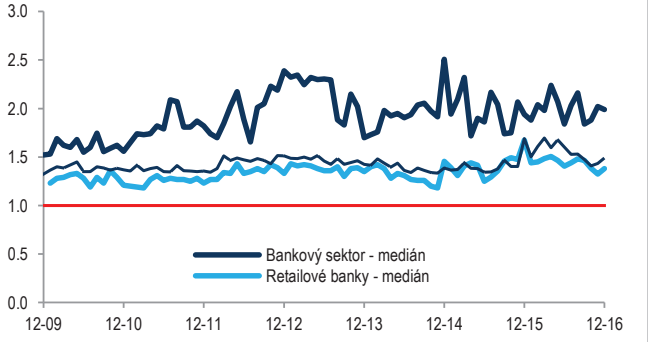

Zdroj: NBS.

P53 Dopad základného scenára a stresových scenárov na fondy DSS

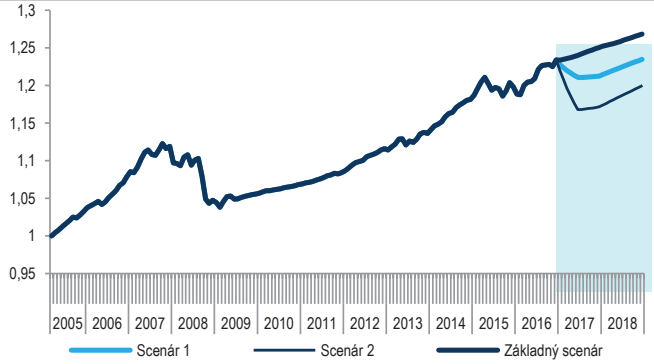

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený priemer indexu aktuálnej hodnoty dôchodkovej jednotky vážený čistou hodnotou aktív jednotlivých fondov.

P54 Dopad základného scenára a stresových scenárov na výplatné fondy DDS

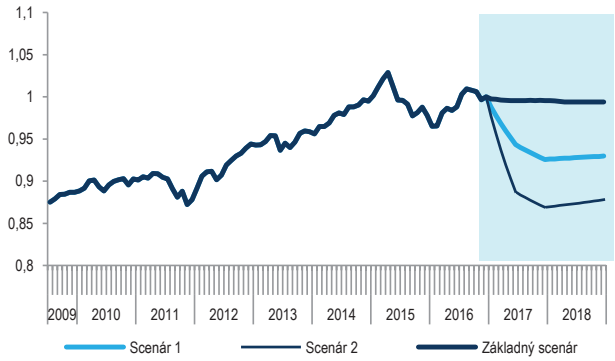

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený priemer indexu aktuálnej hodnoty dôchodkovej jednotky vážený čistou hodnotou aktív jednotlivých fondov.

P55 Dopad základného scenára a stresových scenárov na fondy kolektívneho investovania

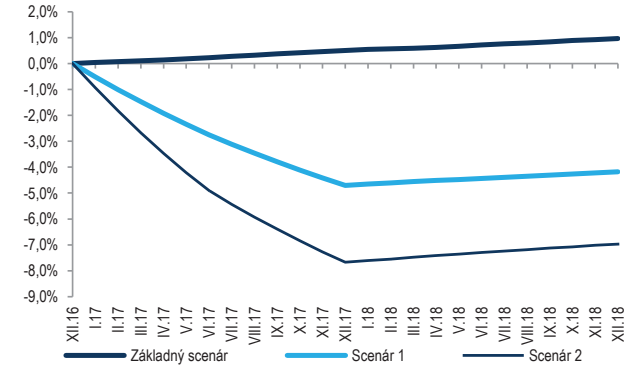

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený podiel odhadovaného zisku, resp. straty na čistej hodnote majetku vážený čistou hodnotou aktív jednotlivých fondov.

P56 Dopad základného scenára a stresových scenárov na aktíva poisťovní

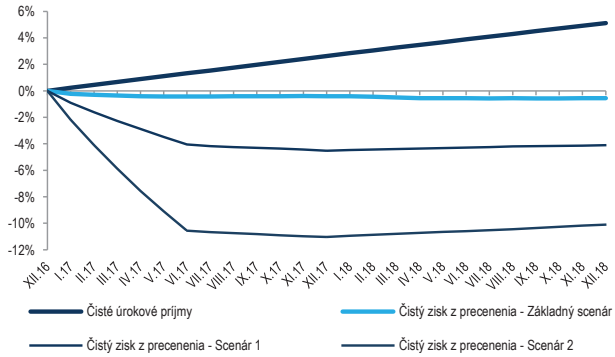

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámky: Na zvislej osi je zobrazený podiel odhadovaného zisku, resp. straty na aktívach s výnimkou aktív kryjúcich technické rezervy v Unit-linked poistení vážený objemom aktív jednotlivých poisťovní. Vplyv stresových scenárov na hodnotu pasív sa nebral do úvahy.

P57 Dodatočné náklady poistného sektora vyplývajúce z negatívneho vývoja v jednotlivých stresových scenároch (mil. €)

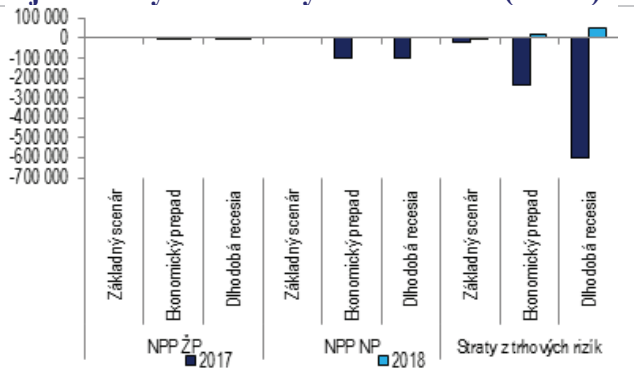

Zdroj: NBS.
Poznámky: NPP ŽP – náklady na poistné plnenia v životnom poistení.
NPP NP – náklady na poistné plnenia v neživotnom poistení.

P58 Dopad základného scenára a stresových scenárov na aktíva Unit-linked poistenia

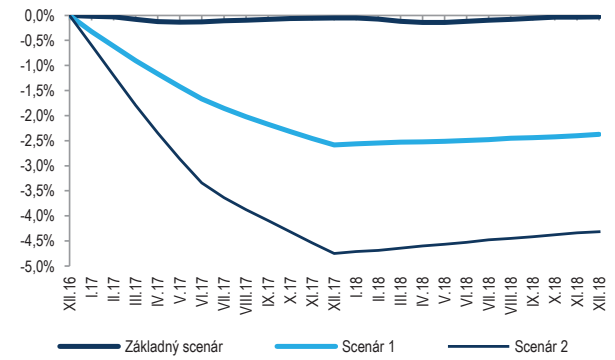

Zdroj: NBS, ECB, Bloomberg, internet.
Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený podiel odhadovaného zisku, resp. straty na čistej hodnote majetku vážený čistou hodnotou aktív kryjúcich Unit-linked poistenie v jednotlivých poisťovniach.

TERMINOLÓGIA A SKRATKY

Použitá terminológia

Analýza senzitívnosti – zahŕňa nasledujúce 4 scenáre: pokles cien akcií o 10 %, oslabenie ostatných mien voči euru o 5 %, paralelný nárast úrokových sadzieb o 0,3 p. b. a nárast kreditných spreadov na dlhopisy emitované Gréckom, Portugalskom, Írskom, Španielskom a Talianskom o 2 p. b. Pri úrokovom riziku sa počíta dopad na precenenie nástrojov oceňovaných v reálnej hodnote aj dopad na ekonomickú hodnotu, ktorý vyjadruje precenenie všetkých finančných nástrojov. Jednotlivé typy rizík zahŕňajú aj nepriame riziká, voči ktorým sú inštitúcie vystavené prostredníctvom investícií do podielových listov. Tieto nepriame riziká boli vypočítané na základe mapovania investícií jednotlivých typov podielových listov na množinu rizikových faktorov.

Čistá miera zlyhania – Čistá miera zlyhania predstavuje podiel čistej zmeny objemu zlyhaných úverov za 12 mesiacov na stave úverov na začiatku obdobia. Čitateľ je očistený aj o vplyv odpisov a odpredajov.

Čisté úrokové rozpätie – predstavuje rozdiel medzi výnosovosťou úverov (podiel úrokových výnosov z úverov na celkových úveroch) a nákladovosťou vkladov (podiel úrokových nákladov z vkladov na celkových vkladoch).

Domácnosti – obyvateľstvo, teda účty občanov, ekvivalent anglického pojmu „households“

Kombinovaný ukazovateľ - vyjadrenie škodovosti a nákladovosti na zaslúženom poistnom

Likvidná medzera - rozdiel medzi aktívami a pasívami v danej splatnosti

Loan-to-value ratio (podiel objemu úverov k hodnote zabezpečenia) – definovaný ako pomer objemu poskytnutého úveru a hodnoty zabezpečenia úveru

Miera zlyhania (default rate) – vyjadruje, aké percento úverov zlyhá počas sledovaného obdobia

Odporúčanie NBS - Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014 v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov

PMI (Purchasing Managers' Indexes) -hodnota indexu väčšia ako 50 značí expanziu, hodnota menšia ako 50 kontrakciu v priemysle, resp. službách.

Príjmové kategórie obyvateľstva - rozdelenie vychádza z členenie podľa KZAM a údajov o výške ich príjmov podľa KZAM; *Vyššia príjmová kategória (príjem nad 800 €)* - zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci, vedeckí, odborní duševní zamestnanci, technickí, zdravotnícki, pedagogickí zamestnanci; *Stredná príjmová kategória (príjem od 600 do 800 €)* - administratívni zamestnanci (úradníci), remeselníci a kvalifik. výrobcovia, spracovatelia, obsluha strojov a zariadení; *Nižšia príjmová kategória (príjem do 600 €)* - zamestnanci v službách a obchode, robotníci v poľnohospodárstve a lesníctve, pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci

Retail – domácnosti, živnosti a neziskové spoločnosti slúžiace prevažne domácnostiam

Technické poistné - cena, ktorá bola dojednaná v jednotlivých poistných zmluvách bez ohľadu na spôsob ich finančného vykazovania.

Ukazovateľ primeranosti vlastných zdrojov – podiel vlastných zdrojov a 12,5-násobku hodnoty požiadavky na vlastné zdroje.

Ukazovateľ likvidných aktív – definovaný ako podiel likvidných aktív voči volatilným pasívam v horizonte jedného mesiaca. Jeho úroveň by nemala klesnúť pod 1.

Ukazovateľ finančnej páky – podiel Tier 1 kapitálu na celkovej výške (rizikovo neváženej) súvahových a podsúvahových expozícií.

Unit-linked rezerva – technická rezerva, ktorá sa vytvára životnom poistení spojenom s investičným fondom v poistnom odvetví A4

Úrokové spready – predstavujú rozdiel medzi úrokovými sadzbami na úvery/vklady a príslušnými medzibankovými sadzbami

Úvery ku vkladom (loan-to-deposit ratio) – podiel úverov klientom a súčtu vkladov retailu, vkladov podnikov a vkladov finančných spoločností a emitovaných HZL. Vyjadruje mieru financovania úverov prostredníctvom stabilných zdrojov od klientov. Nižšia hodnota znamená vyššiu mieru financovania úverov vkladmi od klientov a zároveň znamená nižšiu mieru financovania prostredníctvom volatilnejších finančných trhov.

Zlyhané úvery – úvery, u ktorých banka identifikovala znehodnotenie viac ako 50 % alebo ak je dlžník v omeškaní so splácaním viac ako 90 dní.

Skratky

AFS portfólio aktív držaných na predaj (available for sale)

AHDJ aktuálna hodnota dôchodkovej jednotky

b. b. bázický bod

CP cenný papier

CDS Credit Default Swap

DDS doplnková dôchodková spoločnosť

DSS dôchodková správcovská spoločnosť

EIOPA Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov

ETF fondy obchodované na burze (Exchange traded funds)

EURIBOR EUR Interbank Offered Rate

FKI fondy kolektívneho investovania

HDP hrubý domáci produkt

HTM portfólio aktív držaných do splatnosti (held to maturity)

HZL hypotekárny záložný list

IŽP investičné životné poistenie

Kasko havarijné poistenie

KI kolektívne investovanie

KZAM Klasifikácia zamestnaní

LTV Loan-to-value ratio

NAV čistá hodnota aktív (Net Asset Value)

OECD Organisation for Economic Cooperation and Development

OPM Odbor politiky obozretnosti na makroúrovni

p. b. percentuálny bod

PK príjmová kategória

PZP povinné zmluvné poistenie

RBUZ Register bankových úverov a záruk

ROE výnosovosť kapitálu (return on equity)

RPMN ročná percentuálna miera nákladov

RWA rizikovo vážené aktíva (Risk-weighted assets)

SKP Slovenská kancelária poisťovateľov

ŠÚ SR Štatistický úrad SR

Tier I,II,III zložky vlastných zdrojov

ÚPSVaR Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny SR

UvR úvery v riziku

VaR hodnota v riziku (Value at Risk)